



Republika Hrvatska
Hrvatska energetska regulatorna agencija

IZVJEŠĆE

**o radu Hrvatske energetske regulatorne agencije,
zapažanjima od značaja za razvoj energetskog
tržišta i javnih usluga u energetskom sektoru, te analizi
energetskog sektora, te ostvarenju proračuna Agencije za
2005. godinu**

Zagreb, srpanj 2006. godine



Sadržaj

A.	IZVJEŠĆE O RADU HRVATSKE ENERGETSKE REGULATORNE AGENCIJE U 2005. GODINI	5
1.	ZAKONODAVNI OKVIR REGULACIJE ENERGETSKOG SEKTORA I ENERGETSKIH DJELATNOSTI (STANJE 31.12.2005.)	5
2.	ZADACI HRVATSKE ENERGETSKE REGULATORNE AGENCIJE	6
2.1.	Izdavanje i oduzimanje dozvola za obavljanje energetske djelatnosti	10
2.2.	Regulacija cijena	13
2.2.1.	Nadzor nad Tarifnim sustavom za usluge elektroenergetskih djelatnosti koje se obavljaju kao javne usluge	14
2.2.2.	Nadzor nad tarifnim sustavima u sektoru prirodnog plina	15
2.3.	Sudjelovanje u postupku izrade i donošenja pravnih propisa	17
2.4.	Davanje mišljenja, suglasnosti, odobrenja, odluke, rješenja	17
2.5.	Rješavanje sporova	17
2.6.	Zaštita potrošača	18
2.6.1.	Žalbe i prigovori kupaca na rad energetske subjekata u 2005. godini pristiglih povjerenstvima za zaštitu kupaca	19
2.7.	Međunarodna suradnja	20
2.7.1.	ERRA - Regionalno udruženje energetske regulatornih tijela	21
2.7.2.	Energetska zajednica	21
2.7.3.	Sudjelovanje u radu europskih foruma za električnu energiju i plin	21
2.7.4.	Suradnja s drugim regulatornim tijelima	21
2.8.	Ostale aktivnosti	21
2.9.	Organizacija Agencije	22
2.9.1.	Javnost rada Agencije	22
2.9.2.	Savjeti pri Agenciji	22
2.10.	Financiranje Agencije	22
2.11.	Ostvarenje proračuna Agencije (Bilanca i Račun dobiti i gubitka za 2005.)	22
B.	ZAPAŽANJA OD ZNAČAJA ZA RAZVOJ ENERGETSKOG TRŽIŠTA I JAVNIH USLUGA	23
3.	ZAPAŽANJA VEZANO UZ ZAKONODAVNI OKVIR	23
4.	ZAPAŽANJA VEZANO UZ RAZVOJ ENERGETSKOG TRŽIŠTA I JAVNIH USLUGA	23

4.1.	Zapažanja vezano uz elektroenergetski sektor	23
4.2.	Zapažanja vezano uz plinski sektor	24
4.3.	Zapažanja vezano uz sektor toplinarstva	24
4.4.	Zapažanja vezano uz OIE i kogeneraciju	25
C.	ANALIZA ENERGETSKOG SEKTORA	26
5.	TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE	26
5.1.	Prikaz stanja tržišta električne energije u Republici Hrvatskoj	26
5.1.1.	Proizvodnja električne energije	26
5.1.2.	Prijenos električne energije	28
5.1.3.	Distribucija električne energije	30
5.1.4.	Opskrba električnom energijom	31
5.1.5.	Hrvatski operator tržišta energije	31
5.1.6.	Dinamika otvaranja tržišta električne energije u Republici Hrvatskoj	32
5.2.	Međunarodno tržište električne energije	32
5.2.1.	Prikaz stanja i obilježja	32
5.2.2.	Učinci liberalizacije tržišta električne energije	34
5.2.3.	Cijene električne energije	38
6.	TRŽIŠTE PRIRODNOG PLINA	42
6.1.	Prikaz stanja plinskog tržišta u Republici Hrvatskoj	42
6.1.1.	Dobava i potrošnja prirodnog plina u Republici Hrvatskoj	42
6.1.2.	Pouzdanost opskrbe prirodnim plinom u Republici Hrvatskoj	44
6.1.3.	Dinamika otvaranja tržišta plina u Republici Hrvatskoj	45
6.2.	Međunarodno tržište prirodnim plinom	45
6.2.1.	Razina otvorenosti plinskog tržišta	45
6.2.2.	Učinci liberalizacije tržišta prirodnog plina u EU	47
6.2.3.	Cijene prirodnog plina	47
6.2.4.	Cijene korištenja plinskog transportnog sustava	50
6.2.5.	Izbor dobavljača	51
6.2.6.	Razvoj interkonekcijske infrastrukture	51
6.2.7.	Sigurnost opskrbe plinom	51
6.2.8.	Skladištenje plina	52
7.	PROIZVODNJA, DISTRIBUCIJA I OPSKRBA TOPLINSKOM ENERGIJOM	53
7.1.	Prikaz stanja u Republici Hrvatskoj	53
7.1.1.	Proizvodni kapaciteti i mreže	53
7.1.2.	Organizacija	53
7.1.3.	Cijene toplinske energije	54
7.2.	Međunarodno tržište toplinske energije	55
8.	TRŽIŠTE NAFTE I NAFTNIH DERIVATA	57
8.1.	Prikaz stanja u Republici Hrvatskoj	57
8.1.1.	Transportni sustav JANAF-a d.d.	57
8.1.2.	Pristup sustavu za transport nafte naftovodom	57



9.	POPIS SLIKA	59
10.	POPIS TABLICA	60
11.	PRILOG - FINANCIJSKO IZVJEŠĆE HRVATSKE ENERGETSKE REGULATORNE AGENCIJE ZA 2005. GODINU	61

A. IZVJEŠĆE O RADU HRVATSKE ENERGETSKE REGULATORNE AGENCIJE U 2005. GODINI

1. Zakonodavni okvir regulacije energetskog sektora i energetskih djelatnosti (stanje 31.12.2005.)

Kreiranje odgovarajućeg zakonodavnog i institucionalnog okvira regulacije energetskog sektora Republike Hrvatske i njegova harmonizacija s EU propisima važan je uvjet budućeg članstva u Europskoj uniji. Izvore prava koji čine taj okvir predstavljaju slijedeći dokumenti:

- I. međunarodni ugovori za područje energetike koje je potpisala i ratificirala Republika Hrvatska
 - Ugovor o Energetskoj povelji ("Narodne novine"-MU, broj 15/97),
 - Zakon o potvrđivanju izmjena i dopuna trgovinskih odredbi Ugovora o energetskoj povelji ("Narodne novine"-MU, broj 6/03),
 - Uredba o potvrđivanju Protokola Energetske povelje o energetskoj učinkovitosti i pripadajućim problemima okoliša ("Narodne novine"-MU, broj 7/98),
 - Krovni sporazum o institucijskom okviru za uspostavu međudržavnih sustava za transport nafte i plina ("Narodne novine"-MU, broj 14/00),
 - Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Republike Hrvatske, s jedne strane, i Europskih zajednica i njihovih država članica, s druge strane, sastavljen u Luksemburgu 29. listopada 2001. godine ("Narodne novine"-MU, broj 14/01).
- II. Zakoni mjerodavni za područje energetike:
 - Zakon o energiji ("Narodne novine", broj 68/01 i 177/04),
 - Zakon o regulaciji energetskih djelatnosti ("Narodne novine", broj 177/04),
 - Zakon o tržištu električne energije ("Narodne novine", broj 177/04),
 - Zakon o tržištu plina ("Narodne novine", broj 68/01 i 87/05),
 - Zakon o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom ("Narodne novine", broj 42/05),
 - Zakon o tržištu nafte i naftnih derivata ("Narodne novine", broj 68/01).
- III. Važeći podzakonski i ostali akti doneseni temeljem navedenih zakona:
 - Strategija energetskog razvitka Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 38/02),
 - Odluka o imenovanju predsjednika, zamjenika predsjednika i članova Hrvatske energetske regulatorne agencije ("Narodne novine", broj 66/05),
 - Odluka o davanju suglasnosti na Statut Hrvatske energetske regulatorne agencije ("Narodne novine", broj 85/05),
 - Uredba o razdoblju za koje se izdaje dozvola za obavljanje energetskih djelatnosti ("Narodne novine", broj 116/02 i 71/05),
 - Uredba o stjecanju položaja povlaštenih kupaca plina ("Narodne novine", broj 101/04),
 - Odluka o iznosu tarifa za transport plina za 2005. godinu (Glasilo Vijeća za regulaciju energetskih djelatnosti 3/2004-prosinac 2004.),
 - Uredba o obveznim zalihama nafte i naftnih derivata ("Narodne novine", broj 27/03),



- Odluka o visini naknada za obavljanje poslova regulacije energetske djelatnosti ("Narodne novine", broj 73/05),
- Tarifni sustavi za usluge elektroenergetskih djelatnosti koji se obavljaju kao javne usluge ("Narodne novine", broj 101/02, 120/02, 129/02 i 98/05),
- Tarifni sustav za dobavu prirodnog plina za tarifne kupce ("Narodne novine", broj 99/02),
- Pravilnik o uvjetima za obavljanje energetske djelatnosti ("Narodne novine", broj 6/03 i 94/05),
- Pravilnik o podacima koje su energetske subjekti dužni dostaviti Vijeću za regulaciju energetske djelatnosti ("Narodne novine", broj 97/03),
- Pravilnik o energetske bilanci ("Narodne novine", broj 33/03),
- Pravilnik o načinu i kriterijima za utvrđivanje iznosa naknade za korištenje prijenosne i distribucijske mreže ("Narodne novine", broj 109/03),
- Odluka o iznosu naknade za korištenje prijenosne i distribucijske mreže (Glasilo Vijeća za regulaciju, broj 3-4, prosinac 2003.),
- Pravila djelovanja tržišta električne energije ("Narodne novine", broj 193/03 i 198/03),
- Pravilnik o distribuciji plina ("Narodne novine", broj 104/02 i 97/03),
- Mrežna pravila za pristup transportnom sustavu plinovoda ("Narodne novine", broj 126/03),
- Pravilnik o utvrđivanju cijena naftnih derivata ("Narodne novine", broj 59/05),
- Pravilnik o općim uvjetima i tarifi za skladištenje obveznih zaliha nafte i naftnih derivata ("Narodne novine", broj 68/03),
- Statut Hrvatske energetske regulatorne agencije ("Narodne novine", broj 86/05).

2. Zadaci Hrvatske energetske regulatorne agencije

Na temelju navedenih propisa djelokrug rada Hrvatske energetske regulatorne agencije (dalje u tekstu Agencija) uključuje:

1. Izdavanje i oduzimanje (privremeno i trajno) dozvola za obavljanje energetske djelatnosti.
2. Reguliranje cijena energije:
 - donošenje metodologije za tarifne sustave, bez visine tarifnih stavaka, za proizvodnju električne energije, s iznimkom za povlaštene kupce; opskrbu električnom energijom, s iznimkom povlaštenih kupaca; dobavu prirodnog plina, s iznimkom za povlaštene kupce; opskrbu prirodnim plinom, s iznimkom povlaštenih kupaca; proizvodnju toplinske energije, s iznimkom za povlaštene kupce; opskrbu toplinskom energijom, s iznimkom povlaštenih kupaca; prijenos električne energije; distribuciju električne energije; distribuciju prirodnog plina; skladištenje prirodnog plina; transport prirodnog plina te distribuciju toplinske energije, a po pribavljenom mišljenju relevantnog energetske subjekta i ministarstva nadležnog za energetiku,
 - propisivanje metodologije za utvrđivanje naknada za priključak na prijenosnu i distribucijsku mrežu te za povećanje priključne snage,

- donošenje metodologije za pružanje usluge uravnoteženja elektroenergetskog sustava,
- donošenje metodologije za pružanje usluge uravnoteženja plinovodnog sustava te pristup skladištenju prirodnog plina, količini plina u plinovodu i drugim pomoćnim uslugama u plinovodnom sustavu,
- davanje mišljenja Vladi Republike Hrvatske o iznosu naknade za priključak na prijenosnu i distribucijsku mrežu te povećanje priključne snage,
- davanje mišljenja ministarstvu nadležnom za energetiku o tarifnom sustavu za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora i kogeneracije, naknadi za poticanje obnovljivih izvora energije i naknadi za naslijeđene troškove,
- davanje mišljenja ministarstvu nadležnom za energetiku na prijedlog visine tarifnih stavki,
- davanje mišljenja ministarstvu nadležnom za energetiku na prijedlog iznosa naknade za organiziranje tržišta električne energije,
- nadzor nad primjenom svih tarifnih sustava i propisanih naknada,
- donošenje tarifnog sustava za transport nafte naftovodom i transport naftnih derivata produktovodom.

3. Aktivnosti na izgradnji novih energetske postrojenja:

- davanje mišljenja ministarstvu nadležnom za energetiku na postupke i kriterije za odobrenje i izgradnju proizvodnih objekata električne energije,
- donošenje odluke o raspisivanju natječaja i o izboru najpovoljnijeg ponuditelja za izgradnju proizvodnih objekata snage do 50 MW (električna energija),
- donošenje odluke o izgradnji novih objekata za proizvodnju električne energije snage do 50 MW,
- davanje prijedloga Vladi Republike Hrvatske o raspisivanju natječaja i o izboru najpovoljnijeg ponuditelja za izgradnju proizvodnih objekata snage 50 MW i veće (električna energija),
- organizacija i provedba postupka natječaja za izgradnju proizvodnih objekata (električna energija),
- izdavanje prethodnog odobrenja za izgradnju energetske objekta za proizvodnju toplinske energije za tarifne kupce,
- davanje prethodne suglasnosti na planove razvoja i izgradnju prijenosne mreže koje donose operator prijenosnog sustava i operator distribucijskog sustava,
- donošenje odluke o opravdanosti uvjeta za davanje koncesije za distribuciju plina na temelju dokumenata koje dostavljaju uredi državne uprave u županiji,
- davanje suglasnosti energetskom subjektu za izgradnju izravnog voda.

4. Rješavanje sporova nastalih u obavljanju reguliranih djelatnosti¹:

- zbog odbijanja priključka na prijenosnu mrežu/transportni sustav,
- zbog odbijanja pristupa plinskom transportnom sustavu, odnosno u slučaju prigovora na uvjete pristupa,
- povodom određivanja naknade za priključak i za korištenje prijenosne mreže/transportnog sustava,
- povodom prigovora stranke na rad operatora prijenosnog sustava i rad distribucijskog sustava te na odluku o metodologijama,
- povodom uskrate suglasnosti energetskog subjekta koji obavlja energetske djelatnosti distribucije toplinske energije na ugovor između energetskog subjekta za proizvodnju toplinske energije i povlaštenog kupca toplinske energije,

¹ Odluke Agencije su konačne i protiv njih se može pokrenuti upravni spor.



- povodom uskrate suglasnosti energetskog subjekta za distribuciju toplinske energije tarifnom kupcu toplinske energije na zajedničkom mjerilu toplinske energije koji se želi izdvojiti iz toplinskog sustava, ukoliko to dozvoljavaju tehnički uvjeti i ako tarifni kupac pribavi suglasnost svih tarifnih kupaca na zajedničkom mjerilu toplinske energije,
- povodom uskrate suglasnosti energetskog subjekta za distribuciju toplinske energije vlasnicima posebnih dijelova objekta koji predstavljaju samostalnu uporabnu cjelinu u objektu izgrađenom prije stupanja na snagu Zakona o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom, koji žele ugraditi uređaje za lokalnu razdiobu isporučene toplinske energije, uređaje za regulaciju dodavanja topline i uređaje za mjerenje potrošnje toplinske energije.

5. Sudjelovanje u postupku izrade i donošenja dokumenata, a osobito:

- donošenje propisa u energetskom sektoru za koje je Agencija ovlaštena te davanje suglasnosti i mišljenja na pravila i propise u energetskom sektoru,
- davanje mišljenja središnjim tijelima državne uprave na nacрте prijedloga i ostalih propisa kojim se odnose na obavljanje energetskih djelatnosti,
- davanje mišljenja nadležnom ministarstvu o Općim uvjetima za opskrbu energijom koje propisuje Vlada Republike Hrvatske,
- davanje mišljenja nadležnom ministarstvu na postupke i kriterije za odobrenje i izgradnju proizvodnih objekata,
- davanje mišljenja nadležnom ministru o prijedlogu mrežnih pravila elektroenergetskog sustava,
- davanje suglasnosti na pravila djelovanja tržišta električnom energijom koja donosi operator tržišta električnom energijom,
- davanje suglasnosti na tehničke uvjete za pristup pravnih i fizičkih osoba plinskim transportnim kapacitetima,
- davanje suglasnosti na tehničke uvjete za pristup kapacitetima za transport nafte naftovodom,
- omogućavanje objavljivanja temeljnih tržišnih uvjeta za pristup transportnom sustavu koje donosi transporter plina,
- davanje prethodnog mišljenja o mrežnim pravilima za pristup transportnom sustavu plinovoda ministru nadležnom za energetiku,
- davanje ministarstvu nadležnom za energetiku mišljenje o prijedlogu iznosa naknade naslijedenih troškova o kojem odluku donosi Vlada Republike Hrvatske.

6. Nadzor nad poslovanjem energetskih subjekata, a osobito:

- nadzor nad energetskim subjektima, sukladno odredbama Zakona o energiji i zakonima kojima se uređuje obavljanje pojedinih energetskih djelatnosti,
- nadzor nad radom operatora tržišta električne energije,
- nadzor kvalitete usluge energetskih subjekata,
- prikupljanje i obrada podataka u vezi s djelatnostima energetskih subjekata,
- podnošenje zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka,
- praćenje financijskih planova i programa operatora prijenosnog sustava i operatora distribucijskog sustava,
- uvid u ugovore za dobavu plina,
- davanje suglasnosti dobavljaču plina za sklapanje novih ugovora tipa "vozi ili plati" i "puno za prazno",
- davanje odobrenja za pristup i korištenje sustava za proizvodnju prirodnog plina,
- utvrđivanje "više sile" kao razloga prestanka ugovora o koncesiji za distribuciju plina,

- davanje suglasnosti distributeru plina o prijenosu koncesije na pravnu osobu koju je osnovao radi obavljanja djelatnosti distribucije plina ako je u njenu imovinu unio sredstva distribucijskog sustava plinovoda,
- utvrđenje valjanosti pravne osnove za obavljanje distribucije plina distributera plina koji nemaju koncesiju,
- davanje suglasnosti na ugovor o obavljanju djelatnosti distribucije toplinske energije.

7. Aktivnosti iz područja zaštite potrošača

- posredstvom savjetodavnih tijela u kojima su i predstavnici udruga potrošača primjenjivanje mjera za zaštitu potrošača,
- posredstvom Vijeća za zaštitu potrošača, osnovanog Odlukom Vlade Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 68/04 i 154/04) kao savjetodavnog tijela ministru, sudjelovanje u izradi i praćenju Nacionalnog programa za zaštitu potrošača u razdoblju 2005.-2006.

8. Primjenjivanje pravila i sustava mjera za zaštitu tržišnog natjecanja za pitanja iz isključive nadležnosti Agencije, uz posebno praćenje:

- pravila o vođenju i raspodjeli kapaciteta spojnih vodova, u suradnji s regulatornim tijelima susjednih država s kojima postoje veze elektroenergetskog i plinskog sustava,
- ustroja kojim se rješava zagušenje unutar nacionalne prijenosne mreže/sustava,
- rokova u kojima operator prijenosnog sustava ili operator distribucijskog sustava izvodi popravke i priključke,
- objavljivanja odgovarajućih informacija operatora prijenosnog i operatora distribucijskog sustava upućenih zainteresiranim stranama o priključcima, prijenosnoj mreži/sustavu i distribucijskoj mreži i raspodjeli prijenosne moći spojnih vodova, vodeći računa o povjerljivosti pojedinih informacija,
- odvojenosti vođenja poslovnih knjiga, kako je propisano Zakonom o energiji i zakonima kojima se uređuju pojedine energetske djelatnosti, da bi se spriječilo subvencioniranje između proizvodne, prijenosne, distribucijske i opskrbe djelatnosti.

9. Osim navedenih aktivnosti, Agencija još:

- sudjeluje u definiranju energetske politike,
- surađuje s ministarstvima i nadležnim inspekcijama sukladno posebnim zakonima,
- prikuplja i obrađuje podatke u vezi s djelatnostima energetskih subjekata,
- objavljuje obavijesti i podatke o energetskoj učinkovitosti i korištenju energije,
- izdaje rješenje o stjecanju statusa povlaštenog proizvođača električne energije i povlaštenog proizvođača toplinske energije u skladu s uvjetima koje pravilnikom propisuje nadležni ministar,
- izvještava najmanje jedanput godišnje Hrvatski sabor o zapažanjima koja su značajna za razvoj energetskog tržišta i javnih usluga u energetskom sektoru, analizi energetskog sektora i ostvarenju proračuna Agencije za prethodnu godinu,
- odgovara na pisani zahtjev energetskog subjekta o pitanjima u svezi s regulacijom njegove djelatnosti,
- donosi pojedinačne akte u obavljanju javnih ovlasti koji se objavljuju u glasilu Agencije,
- donosi proračun za sljedeću godinu uz pribavljeno mišljenje Vlade Republike Hrvatske,
- predlaže visinu naknada za obavljanje poslova regulacije energetskih djelatnosti koje utvrđuje Vlada Republike Hrvatske uz pribavljeno mišljenje ministarstva nadležnog za energetiku,
- surađuje s međunarodnim institucijama iz područja nadzora i regulacije energetskih tržišta,



- poduzima druge mjere i obavlja druge poslove predviđene zakonima i drugim propisima mjerodavnim za područje energetike te općim aktima Agencije.

2.1. Izdavanje i oduzimanje dozvola za obavljanje energetske djelatnosti

Agencija je tijekom 2005. godine nastavila s uredovanjem u postupcima za izdavanje dozvola za obavljanje energetske djelatnosti, na temelju odredbi slijedećih zakonskih odnosno podzakonskih akata:

- Zakon o energiji ("Narodne novine", broj 68/01 i 177/2004),
- Zakon o regulaciji energetske djelatnosti ("Narodne novine", broj 177/04)
- Pravilnik o uvjetima za obavljanje energetske djelatnosti ("Narodne novine", broj 6/03 i 94/05),
- Uredba o razdoblju za koje se izdaje dozvola za obavljanje energetske djelatnosti ("Narodne novine", broj 116/02 i 71/05),
- Odluka o visini naknada za obavljanje poslova regulacije energetske djelatnosti ("Narodne novine", broj 73/05.).
- Pravilnik o distribuciji plina ("Narodne novine", broj 104/02 i 97/03).

Materijalne i procesne pravne pretpostavke za izdavanje dozvola regulirane su prethodno navedenim propisima kao i drugim odnosnim podzakonskim aktima, s time da se u pitanjima postupka koja nisu uređena Zakonom o energiji podredno primjenjuje Zakon o općem upravnom postupku ("Narodne novine", broj 53/91 i 103/96).

Sukladno članku 16. Zakona o energiji Agencija izdaje dozvolu za obavljanje energetske djelatnosti bez koje energetski subjekti ne mogu započeti obavljati iste djelatnosti. Dozvola se izdaje na temelju zaprimljenog zahtjeva energetskog subjekta. Svaki pojedini predmet – zahtjev za izdavanje dozvole rješava se po pravilima upravnog postupka. Energetski subjekt uz zahtjev za izdavanje dozvole za obavljanje energetske djelatnosti podnosi dokaze - privatne i javne isprave, kojom dokazuje tehničku i financijske kvalificiranosti te stručne osposobljenosti za obavljanje energetske djelatnosti za koju zahtjeva dozvolu. Nakon što obavi ocjenu svih zaprimljenih pismenih dokaza, Agencija po svojim predstavnicima obavlja očevid samog energetskog subjekta neposrednim uvidom sjedišta društva, objekata, postrojenja, uređaja, mreže i opreme energetskog subjekta, kadrovske dokumentacije i drugo, čime provjerava da li zaista, energetski subjekt zadovoljava propisane uvjete, te razrješava eventualne nejasnoće u pogledu pojedinih pitanja koja su se javila u samom vođenju postupka a tiču se pojedinih dokaza, njihove vjerodostojnosti, potrebe za nadopunom i slično. Po završetku cjelokupnog postupka uključujući ocjenu svakog dokaza pojedinačno i u njihovoj cjelokupnosti uključujući i sam očevid, stručne službe Agencije dostavljaju predmet s preglednim mišljenjem o ispunjavanju uvjeta za izdavanje dozvole, mišljenjem o vremenskom razdoblju na koji će se izdati dozvola te prijedlogom samog rješenja kojim će se izdati dozvola, Upravnom vijeću Agencije koje na sjednicama donosi odluku o izdavanju rješenja kojim se izdaje dozvola za obavljanje energetske djelatnosti, odnosno temeljem stanja spisa donosi drugu odgovarajuću zakonitu odluku (odbijanje zahtjeva, odbacivanje zahtjeva, obustavljanje postupka).

Prema odredbi članka 15. Zakona o energiji, energetske djelatnosti su:

1. proizvodnja električne energije,
2. prijenos električne energije,
3. distribucija električne energije,
4. opskrba električnom energijom,
5. organiziranje tržišta električnom energijom,
6. dobava prirodnog plina,

7. skladištenje prirodnog plina,
8. transport prirodnog plina,
9. distribucija prirodnog plina,
10. opskrba prirodnim plinom,
11. proizvodnja naftnih derivata,
12. proizvodnja biogoriva,
13. transport nafte, naftovodima i drugim nespomenutim oblicima transporta iz točke 15. ovoga članka,
14. transport naftnih derivata produktovodima i drugim nespomenutim oblicima transporta iz točke 15. ovoga članka,
15. transport nafte, naftnih derivata i biogoriva cestovnim vozilom,
16. trgovina na veliko naftnim derivatima,
17. trgovina na malo naftnim derivatima,
18. skladištenje nafte i naftnih derivata,
19. proizvodnja toplinske energije,
20. distribucija toplinske energije,
21. opskrba toplinskom energijom,
22. trgovanje, posredovanje i zastupanje na tržištu energije,
23. transport i skladištenje ukapljenoga prirodnog plina (UPP),
24. trgovina na veliko i malo ukapljenim naftnim plinom (UNP),
25. trgovina na veliko ukapljenim prirodnim plinom,

za obavljanje kojih je potrebno ishoditi dozvolu, s tim, da iznimno, sukladno članku 16. istog Zakona, dozvolu nije potrebno ishoditi za:

1. proizvodnju električne energije koja se proizvodi isključivo za vlastite potrebe ili se proizvodi u proizvodnim objektima snage do 1 MW,
2. proizvodnju biogoriva koje se proizvodi isključivo za vlastite potrebe ili se proizvodi energija do 1 TJ godišnje,
3. trgovinu na malo naftnim derivatima,
4. skladištenje nafte i naftnih derivata koji se skladište isključivo za vlastite potrebe,
5. proizvodnju toplinske energije koja se proizvodi isključivo za vlastite potrebe ili se proizvodi u proizvodnim objektima snage do 0,5 MW.

Slijedom gore navedenog odnosno obveze za ishođenjem dozvola, tijekom 2005. godine Agencija je zaprimila ukupno 78 zahtjeva za izdavanjem dozvola za obavljanje energetske djelatnosti, te pravomoćno pozitivno riješila 33 zahtjeva. Ostatak od 45 zahtjeva za ishođenjem dozvola, pretežito zaprimljenih u posljednjem kvartalu 2005. god. dijelom postaju pravomoćni početkom 2006. godine, odnosno dijelom ih se nastavlja rješavati u 2006. godini, u skladu sa stanjem kompletiranosti dokumentacije koja je zaprimljena uz zahtjeve.

Izmjenama i dopunama Zakona o energiji ("Narodne novine", broj 177/04) utvrđena je obveza fizičkih osoba-obrtnika da ishode dozvole za obavljanje sljedećih energetske djelatnosti:

- transporta nafte, naftnih derivata i biogoriva cestovnim vozilima,
- proizvodnje biogoriva i
- trgovine, posredovanja i zastupanja na tržištu energije.

Tijekom 2005. godine došlo je do znatnog povećanja zahtjeva za izdavanjem dozvola za obavljanje energetske djelatnosti transporta nafte, naftnih derivata i biogoriva cestovnim vozilima, upravo od strane fizičkih osoba-obrtnika, te se od ukupno 78 novo zaprimljenih zahtjeva tijekom 2005. godine, 60 zahtjeva odnosi na fizičke osobe-obrtnike.

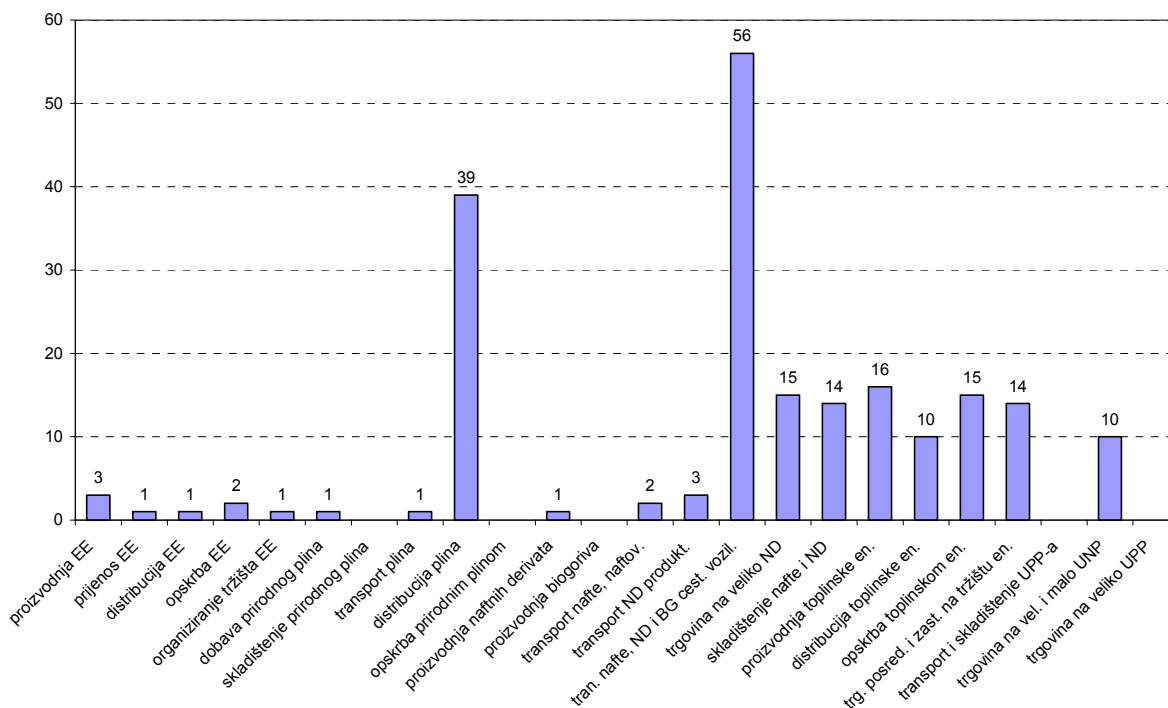


Rješenja Agencije kojima se po zahtjevu energetske subjekata odlučuje o izdavanju dozvole za obavljanje energetske djelatnosti su konačna. Stoga nezadovoljna stranka može protiv istih rješenja pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom Republike Hrvatske, što do sada niti jednom nije bio slučaj. U tablici 1. dan je ukupni prikaz svih izdanih dozvola za obavljanje energetske djelatnosti prema energetskim djelatnostima, sa stanjem na dan 31.12.2005. godine, što je i grafički prikazano na slici 1.

Tablica 1. Izdane dozvole za obavljanje energetske djelatnosti (prema djelatnostima)

Energetska djelatnost	Izdane dozvole - stanje na dan 31.12.2005. (broj)
proizvodnja električne energije	3
prijenos električne energije	1
distribucija električne energije	1
opskrba električnom energijom	2
organiziranje tržišta električnom energijom	1
dobava prirodnog plina	1
skladištenje prirodnog plina	0
transport plina	1
distribucija plina	39
opskrba prirodnim plinom	0
proizvodnja naftnih derivata	1
proizvodnja biogoriva	0
transport nafte, naftovodima i drugim nespomenutim oblicima transporta	2
transport naftnih derivata produktovodima i drugim nespomenutim oblicima transporta	3
transport nafte, naftnih derivata i biogoriva cestovnim vozilima	56
trgovina na veliko naftnim derivatima	15
skladištenje nafte i naftnih derivata	14
proizvodnja toplinske energije	16
distribucija toplinske energije	10
opskrba toplinskom energijom	15
trgovanje, posredovanje i zastupanje na tržištu energije	14
transport i skladištenje ukapljenoga prirodnoga plina (UPP)	0
trgovina na veliko i malo ukapljenim naftnim plinom (UNP)	10
trgovina na veliko ukapljenim prirodnim plinom (UPP)	0
UKUPNO	205

Slika 1. Prikaz izdanih dozvola za obavljanje energetske djelatnosti (prema djelatnostima na dan 31.12.2005. godine)



Unutar Registra dozvola Agencija vodi Zbirni pregled koji sadrži sljedeće podatke:

- registarski broj dozvole,
- datum upisa u registar dozvola,
- puni naziv pravne osobe/fizičke osobe (obrta) kojoj je izdana dozvola,
- sjedište i adresu pravne osobe/fizičke osobe (obrta) kojoj je izdana dozvola,
- matični broj subjekta/obrta- pravne osobe/fizičke osobe kojoj je izdana dozvola,
- naziv energetske djelatnosti,
- razdoblje za koje se izdaje predmetna dozvola,
- datum izdavanja rješenja Agencije o oduzimanju dozvole,
- datum izdavanja rješenja kojim se dozvoljava obavljanje energetske djelatnosti prema članku 18. stavka 2. Zakona o energiji.

Uvid u Zbirni pregled Registra dozvola Hrvatske energetske regulatorne agencije omogućen je svim zainteresiranima, budući su svi podaci javno dostupni na slijedećoj web stranici: www.hera.hr.

Zaključno se može konstatirati da je, nakon trogodišnjeg razdoblja u kojem su se intenzivno vodili postupci povodom zahtjeva energetskih subjekata za ishođenjem dozvola za obavljanje pojedinih energetske djelatnosti, najveći dio energetskih subjekata licenciran. Po isteku trogodišnjeg vremenskog razdoblja na koji rok su izdane prve dozvole, očekuje se "novi krug" podnošenja zahtjeva odnosno izdavanja dozvola.

2.2. Regulacija cijena

Na temelju članka 28. Zakona o energiji, Agencija je nadležna za donošenje metodologije, odnosno tarifnih sustava bez visine tarifnih stavki, nakon prethodno pribavljenog mišljenja energetskih subjekata za obavljanje čijih djelatnosti se primjenjuje tarifni sustav i Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva. Nadalje, sukladno stavku 2. istoga članka, Agencija daje mišljenje Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva na visinu tarifnih stavki koje na prijedlog Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva



određuje Vlada Republike Hrvatske. U nadležnost Agencije ulazi i nadzor nad primjenom tarifnih sustava.

Primjenom tarifnih sustava uređuju se cijene sljedećih energetske djelatnosti:

Električna energija:

- proizvodnja električne energije, s izuzetkom proizvodnje za povlaštene kupce,
- prijenos električne energije,
- distribucija električne energije,
- opskrba električne energije, s izuzetkom povlaštenih kupaca.

Plin:

- dobava prirodnog plina, s izuzetkom povlaštenih kupaca,
- transport prirodnog plina,
- distribucija prirodnog plina,
- skladištenje prirodnog plina,
- opskrba prirodnim plinom, s izuzetkom povlaštenih kupaca.

Toplinska energija.

- proizvodnja toplinske energije, s izuzetkom povlaštenih kupaca,
- distribucija toplinske energije,
- opskrba toplinske energije, s izuzetkom povlaštenih kupaca.

Osim energetske djelatnosti za koje se cijena utvrđuje na osnovu tarifnih sustava, Agencija, sukladno Zakonu o regulaciji energetske djelatnosti, donosi tarifni sustav za transport nafte naftovodom i transport naftnih derivata produktovodom.

2.2.1. Nadzor nad Tarifnim sustavom za usluge elektroenergetskih djelatnosti koje se obavljaju kao javne usluge

U kolovozu 2005. godine Vlada Republike Hrvatske je uredbom izmijenila visine tarifnih stavki u Tarifnom sustavu za usluge elektroenergetskih djelatnosti koje se obavljaju kao javne usluge ("Narodne novine", broj 101/02, 121/02, 129/02 i 98/05), kojim je utvrđena cijena električne energije za kupce na:

1. visokom naponu (110 kV),
2. srednjem naponu (35 i 10 kV),
3. niskom naponu (kućanstva, poduzetništvo i javna rasvjeta).

Ovako iskazana cijena električne energije obuhvaća troškove svih elektroenergetskih djelatnosti (proizvodnja, prijenos, distribucija, opskrba električnom energijom, vođenje elektroenergetskog sustava i organiziranje tržišta električnom energijom). Kretanje prosječnih cijena električne energije za pojedinu kategoriju kupaca u razdoblju 2001.-2005. godine prikazano je u tablici 2.

Tablica 2. Kretanje prosječnih cijena električne energije u razdoblju 2001.-2005. godine

Vrsta potrošača	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
	kn/kWh				
110 kV	0,2336	0,2401	0,2713	0,2831	0,3067
35 kV	0,3094	0,401	0,4151	0,4179	0,4333
10 kV	0,4440				
Kućanstva	0,5095	0,5143	0,5486	0,5489	0,5568

Poduzetništvo	0,5748	0,5653	0,5682	0,5678	0,5750
Javna rasvjeta	0,4700	0,4696	0,4685	0,4676	0,4745

Izvor: Hrvatska elektroprivreda d.d.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o energiji donesenim u 2004. godini utvrđeno je da se primjenom tarifnih sustava određuju cijene:

1. proizvodnje električne energije, s izuzetkom proizvodnje za povlaštene kupce,
2. prijenosa električne energije,
3. distribucije električne energije,
4. opskrbe električnom energijom, s izuzetkom povlaštenih kupaca.

Uloga Agencije sastoji se u donošenju metodologija za utvrđivanje iznosa tarifnih stavki tarifnih sustava za gore navedene energetske djelatnosti, koje stavke zatim donosi Vlada Republike Hrvatske.

2.2.2. Nadzor nad tarifnim sustavima u sektoru prirodnog plina

Hrvatska energetska regulatorna agencija je u 2005. godini sukladno svojim nadležnostima u smislu nadzora nad primjenom tarifnih sustava u djelokrugu djelatnosti vezanih uz prirodni plin donijela slijedeće akte:

A. Energetska djelatnost dobave prirodnog plina:

- Mišljenje o prodajnoj cijeni prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom, odnosno trgovinom prirodnim plinom za I. kvartal 2005. godine (<http://www.hera.hr/hrvatski/dokumenti/pdf/m1s142004h.pdf>)
- Mišljenje o prodajnoj cijeni prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom, odnosno trgovinom prirodnim plinom za II. kvartal 2005. godine (<http://www.hera.hr/hrvatski/dokumenti/pdf/m1s172005h.pdf>)
- Mišljenje o prodajnoj cijeni prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom, odnosno trgovinom prirodnim plinom za III. kvartal 2005. godine (<http://www.hera.hr/hrvatski/dokumenti/hera/pdf/m1s42005h.pdf>)
- Mišljenje o prodajnoj cijeni prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom, odnosno trgovinom prirodnim plinom za IV. kvartal 2005. godine (<http://www.hera.hr/hrvatski/dokumenti/hera/pdf/m1s102005h%20.pdf>)
- Očitovanje o Definitivnom obračunu transporta plina za 2005. godinu (<http://www.hera.hr/hrvatski/dokumenti/hera/pdf/oc1-s222006h.pdf>).

B. Energetska djelatnost transporta prirodnog plina:

- Mišljenje o iznosu tarifa za transport plina za 2006. godinu (<http://www.hera.hr/hrvatski/dokumenti/hera/pdf/m1-s192005h.pdf>).

2.2.2.1. Nadzor nad primjenom Tarifnog sustava za dobavu prirodnog plina za tarifne kupce

Prodajna cijena prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom, odnosno trgovinom prirodnog plina (cijena dobave prirodnog plina) definirana je Tarifnim sustavom za dobavu prirodnog plina za tarifne kupce ("Narodne novine", broj 99/02).

Zakonom o energiji ("Narodne novine", broj 68/01 i 177/04) je definirano da Metodologiju, odnosno tarifne sustave bez visine tarifnih stavki za dobavu prirodnog plina, s iznimkom za povlaštene kupce, donosi Agencija, nakon prethodno pribavljenog mišljenja od energetske subjekta (u ovom slučaju INE d.d.) i Ministarstva.

Budući da do kraja 2005. godine nije donesena nova Metodologija za dobavu prirodnog plina, do donošenja iste se primjenjuje Tarifni sustav za dobavu prirodnog plina za tarifne kupce.

Vezano uz kretanje cijena prirodnog plina, Agencija nije dala pozitivno mišljenje o mogućnosti daljnjeg povećanja cijene u I, II, III. i IV. kvartalu 2005. godine kao i u I. kvartalu 2006. godine. Tijekom 2005. godine prodajna cijena prirodnog plina za tarifne kupce iznosila je 1,07 kn/m³/33.338,35 kJ.



Agencija je u obrazloženju Mišljenja o izračunu prodajne cijene prirodnog plina za tarifne kupce ustvrdila da se cijena prirodnog plina iz uvoza utvrđuje na temelju sklopljenih ugovora s isporučiteljima, dok način utvrđivanja cijene prirodnog plina iz domaće proizvodnje nije utvrđen odredbama predmetnog Tarifnog sustava, kao niti bilo kojim drugim općim aktom. Nadalje, budući da se radi o utvrđivanju cijene samo za tarifne kupce, mišljenje ja Agencije da alokacija količina iz uvoza, odnosno domaće proizvodnje između tarifnih i povlaštenih kupaca, također, nije utvrđena.

Imajući prethodno navedeno u vidu, pri izradi nove metodologije biti će potrebno voditi računa o načinu utvrđivanja cijene prirodnog plina iz domaće proizvodnje, načinu njene promjene, te mehanizmu alokacije količina prirodnog plina iz uvoza i domaće proizvodnje između tarifnih i povlaštenih kupaca.

2.2.2.2. Nadzor nad primjenom Tarifnog sustava za transport prirodnog plina

Provodeći nadzor nad primjenom Tarifnog sustava za transport plina za dobavljače plina i povlaštene kupce plina ("Narodne novine", broj 99/02 i 135/03) Agencija je u prosincu 2005. godine donijela Mišljenje o iznosu tarifa za transport prirodnog plina za 2006. godinu ($T_{vršno}$, $T_{srednje}$, $T_{osnovno}$). Vlada Republike Hrvatske je na prijedlog Ministarstva uz prethodno dobiveno mišljenje Agencije donijela Odluku o iznosu tarifa za transport plina za 2006. godinu. Utvrđene tarife odnose se na iznos najvećeg ostvarenog dnevnog opterećenja transportnog sustava u pojedinom razdoblju transportiranja (kn/m^3 na dan) i to:

1. Mjeseci vršnog opterećenja (siječanj, veljača, studeni i prosinac):

$$T_{vršno} = 3,463 \text{ kn/m}^3 \text{ po danu};$$

2. Mjeseci srednjeg opterećenja (ožujak, travanj, svibanj, lipanj, rujanj i listopad):

$$T_{srednje} = 2,886 \text{ kn/m}^3 \text{ po danu};$$

3. Mjeseci osnovnog opterećenja (srpanj i kolovoz):

$$T_{osnovno} = 1,731 \text{ kn/m}^3 \text{ po danu}.$$

Tablica 3. prikazuje iznos tarifa za transport prirodnog plina za 2004., 2005. i 2006. godinu te njihovu promjenu. Sukladno utvrđenim tarifama $T_{vršno}$, $T_{srednje}$, $T_{osnovno}$ i planiranim maksimalnim zahtijevanim dnevnim opterećenjima obračunava se fiksni trošak transporta prirodnog plina za 2006. godinu za svakog korisnika transportnog sustava (povlaštene kupac, izravni kupac i distributeri prirodnog plina).

Tablica 3. Pregled iznosa tarifa za transport prirodnog plina za 2004., 2005. i 2006. godinu

Tarifa	2004.	2005.	2006.	Indeks 2006./2005.
$T_{vršno}$	4,163 kn/m^3 po danu	3,610 kn/m^3 po danu	3,463 kn/m^3 po danu	96
$T_{srednje}$	3,469 kn/m^3 po danu	3,008 kn/m^3 po danu	2,886 kn/m^3 po danu	96
$T_{osnovno}$	2,082 kn/m^3 po danu	1,805 kn/m^3 po danu	1,731 kn/m^3 po danu	96

Istekom obračunskog razdoblja, odnosno po utvrđenim stvarnim, mjerenim veličinama obavlja se, sukladno odredbama Tarifnog sustava, konačni obračun troškova transporta plina za svakog pojedinog korisnika transportnog sustava.

Tablica 4. Pregled ostvarenih cijena transporta prirodnog plina u razdoblju od 2003. do 2005. godine i planirane cijene za 2006. godinu ($u \text{ kn/m}^3$)

Kupci	2003.	2004.	2005.	2006. (plan)
Distributeri plina	0,182	0,183	0,161	0,148
Izravni kupci	0,122	0,160	0,136	0,110
Povlaštene kupci	0,122	0,124-0,128	0,117-0,181	0,107-0,143

Tablica 4. prikazuje kretanje cijene transporta prirodnog plina u razdoblju od 2003. do 2005. godine, odnosno nakon donošenja Tarifnog sustava za transport plina za dobavljače plina i povlaštene kupce plina. Početkom njegove primjene (1. rujna 2002. godine) cijena transporta plina za distributere plina iznosila je 0,182 kn/m³, a za povlaštene i izravne kupce plina 0,122 kn/m³. Navedena cijena koristila se tijekom prijelaznog razdoblja u trajanju od 16 mjeseci, tj. do 31. prosinca 2003. godine. Od 1. siječnja 2004. godine na snazi su bile tarife koje je utvrdilo Vijeće za regulaciju (pravni prednik Agencije) na temelju Tarifnog sustava za transport plina za dobavljače plina i povlaštene kupce plina, koje su prestale važiti 1. siječnja 2005. godine, odnosno s početkom primjene Odluke Vijeća za regulaciju o iznosu tarifa za transport plina za 2005. godinu. Tarife za 2006. godinu odredila je Vlada Republike Hrvatske na temelju Mišljenja Agencije.

2.3. Sudjelovanje u postupku izrade i donošenja pravnih propisa

U skladu sa zakonskim obvezama davanja odgovarajućih mišljenja ministarstvu nadležnom za energetiku, davanje mišljenja ili suglasnosti na pravila i propise u energetske sektoru, donošenja propisa u energetske sektoru za koje je ovlaštena Zakonom o regulaciji energetske djelatnosti i zakonima kojima se uređuje obavljanje pojedinih energetske djelatnosti, te sudjelovanja u definiranju energetske politike, Agencija je tijekom 2005. godine pripremala, aktivno surađivala, razrađivala i davala mišljenja i prijedloge u svezi s više zakona, pravila i propisa kojima se uređuju odnosi u energetske sektoru, uređuju pitanja organizacije tržišta, načina obavljanja energetske djelatnosti, uvjeti priključka proizvođača i kupaca, uvjeti opskrbe, te druga pitanja u svezi s energetske sektoru i tržištem. Najviša razina aktivnosti, a time i suradnje u pogledu izrade i donošenja pravnih propisa odvijalo se prema Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva.

2.4. Davanje mišljenja, suglasnosti, odobrenja, odluke, rješenja

Hrvatska energetska regulatorna agencija je u okviru svojih redovnih nadležnosti tijekom 2005. godine donijela Odluku o iznosu tarifa za transport nafte naftovodom za 2006. godinu, Mišljenje o prodajnoj cijeni prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom odnosno trgovinom prirodnim plinom za II kvartal 2005. godinu, Mišljenje o izračunu prodajne cijene prirodnog plina za tarifne kupce za III kvartal 2005. godinu, Mišljenje o izračunu prodajne cijene prirodnog plina za tarifne kupce za IV kvartal 2005. godine, Mišljenje o iznosu tarifa za transport plina za 2006. godine, Mišljenje o Zahtjevu za povećanje tarifnih stavki u tarifnom sustavu za usluge elektroenergetskih djelatnosti koje se obavljaju kao javne usluge i Očitovanje o definitivnom obračunu transporta plina za 2004. godinu.

2.5. Rješavanje sporova

U cilju izbjegavanja nastanka sporova između energetske subjekata međusobno te energetske subjekata i kupaca, Agencija nastoji informirati sve sudionike o trendovima na energetske tržištima te uspostaviti uzajamnu komunikaciju. Tako se, uz suradnju stranaka i primjenu specifičnih znanja iz područja energetike, efikasno rješavaju i sprečavaju eventualni sporovi, smanjuju troškovi stranaka i izbjegavaju dugotrajni sudski postupci. Naime, člankom 4. Zakona o regulaciji energetske djelatnosti je između ostalog, istaknuto da je i jedan od temeljnih ciljeva regulacije energetske djelatnosti zaštita kupaca energije i energetske subjekata.



2.6. Zaštita potrošača

Problematika zaštite potrošača u Republici Hrvatskoj regulirana je Zakonom o zaštiti potrošača ("Narodne novine", broj 96/03) kao temeljnim zakonom kojim je započeo postupak implementacije direktiva Europske zajednice s područja zaštite potrošača kao i preuzimanje europskih standarda ponašanja na tržištu u pogledu informiranja i same zaštite potrošača. Dakle, možemo reći da usvajanje Zakona o zaštiti potrošača u Hrvatskoj predstavlja osnovu za daljnji razvoj standarda zaštite prava i interesa potrošača koji već egzistira u Europskoj uniji.

Agencija uz obvezu zaštite kupaca energije i energetskih subjekata ima i obvezu da u uspostavi i provođenju sustava regulacije energetskih djelatnosti koje se obavljaju kao javne usluge putem savjetodavnih tijela u kojima sudjeluju i predstavnici udruge potrošača primjenjuje mjere za zaštitu osnovnih prava potrošača sukladno posebnim zakonima. Agencija ima i konkretne obveze propisane Zakonom o regulaciji energetskih djelatnosti, Zakonom o tržištu električne energije, Zakonom o tržištu plina i Zakonom o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom.

Te konkretne obveze sastoje se u nadležnosti za rješavanje sporova zbog odbijanja priključka na prienosnu mrežu/transportni sustav, povodom određivanja naknade za priključak i za korištenje prienosne mreže/transportnog sustava, povodom prigovora stranke na rad operatora prienosnog sustava i rad operatora distribucijskog sustava, povodom uskrate suglasnosti energetskog subjekta koji obavlja energetsku djelatnost distribucije toplinske energije na ugovor između energetskog subjekta za proizvodnju toplinske energije i povlaštenog kupca toplinske energije, povodom uskrate suglasnosti energetskog subjekta za distribuciju toplinske energije tarifnom kupcu toplinske energije na zajedničkom mjerilu toplinske energije koji se želi izdvojiti iz toplinskog sustava, ukoliko to dozvoljavaju tehnički uvjeti i ako tarifni kupac pribavi suglasnost svih tarifnih kupaca na zajedničkom mjerilu toplinske energije, povodom uskrate suglasnosti energetskog subjekta za distribuciju toplinske energije vlasnicima posebnih dijelova objekta koji predstavljaju samostalnu uporabnu cjelinu u objektu izgrađenom prije stupanja na snagu Zakona o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom, koji žele ugraditi uređaje za lokalnu razdiobu isporučene toplinske energije, uređaje za regulaciju odavanja topline i uređaje za mjerenje potrošnje toplinske energije i dr.

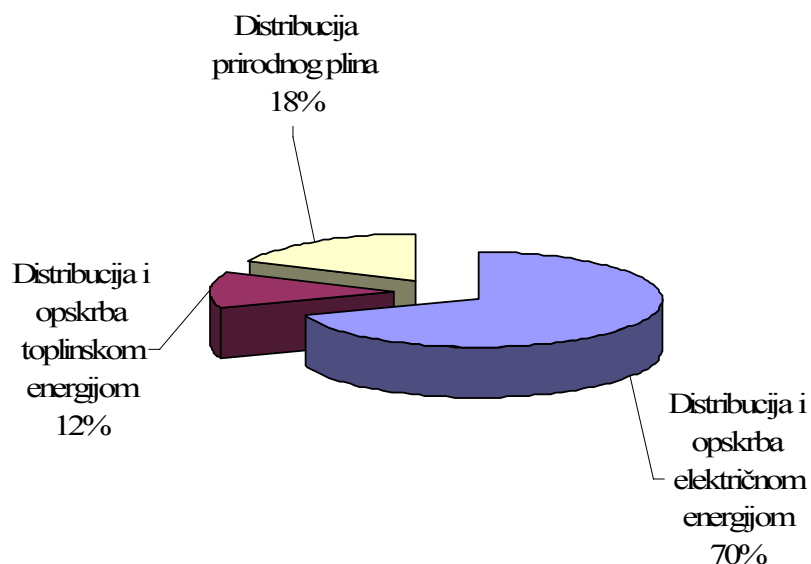
Agencija u okviru svojih nadležnosti postupa na temelju zahtjeva Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja, udruga za zaštitu prava potrošača, Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva te individualnih zahtjeva potrošača.

Radi učinkovitijeg ispunjavanja svojih obveza, te pomoći Agenciji za zaštitu tržišnog natjecanja u obavljanju poslova iz njezine nadležnosti s istom agencijom je 25. ožujka 2004. godine potpisan Sporazum o suradnji na području zaštite tržišnog natjecanja na tržištu energije.

2.6.1. Žalbe i prigovori kupaca na rad energetskih subjekata u 2005. godini pristiglih povjerenstvima za zaštitu kupaca

Ukupno gledajući, najviše žalbi i prigovora kupaca pristiglih povjerenstvima za zaštitu kupaca pri energetskim subjektima tijekom 2005. godine bilo je u svezi distribucije i opskrbe električnom energijom - 70%, zatim distribucije prirodnog plina - 18%, te distribucije i opskrbe toplinskom energijom - 12%, (Slika 2).

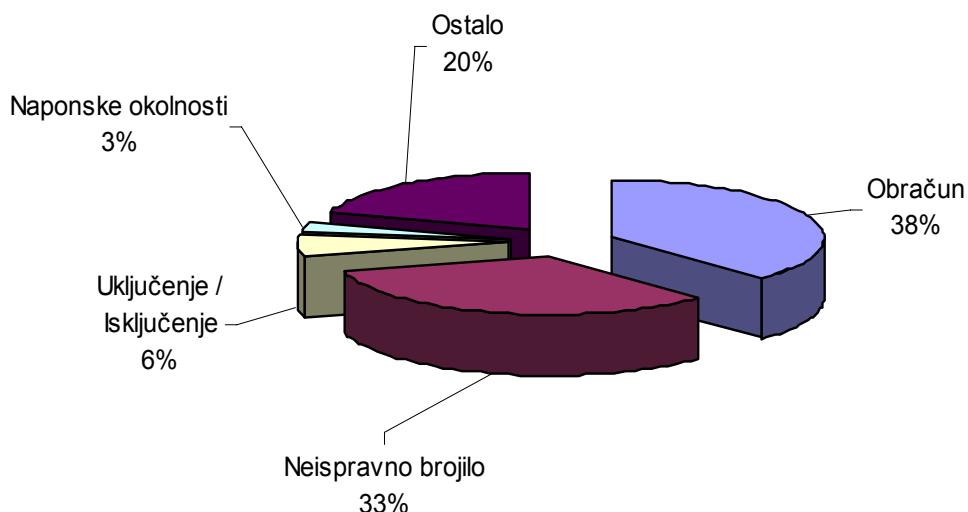
Slika 2. Udio žalbi i prigovora kupaca po energetskim djelatnostima pristiglih povjerenstvima za zaštitu kupaca pri energetskim subjektima



Energetski subjekti za opskrbu električnom energijom usvojili su 45% žalbi i prigovora kupca, energetski subjekti za distribuciju i opskrbu toplinskom energijom usvojili su 20% žalbi i prigovora kupca, a energetski subjekti za distribuciju i opskrbu prirodnim plinom usvojili su 20% žalbi i prigovora kupca pristiglih povjerenstvima za zaštitu kupaca pri energetske subjektima.

Struktura žalbi i prigovora kupca pristiglih povjerenstvima za zaštitu kupaca pri energetske subjektima za distribuciju i opskrbu električnom energijom prikazana je na slici 3. Kupci su povjerenstvima za zaštitu kupaca pri energetske subjektima za distribuciju i opskrbu električnom energijom najčešće upućivali žalbe i prigovore na obračun potrošnje električne energije (38%) i neispravnost brojila (33%).

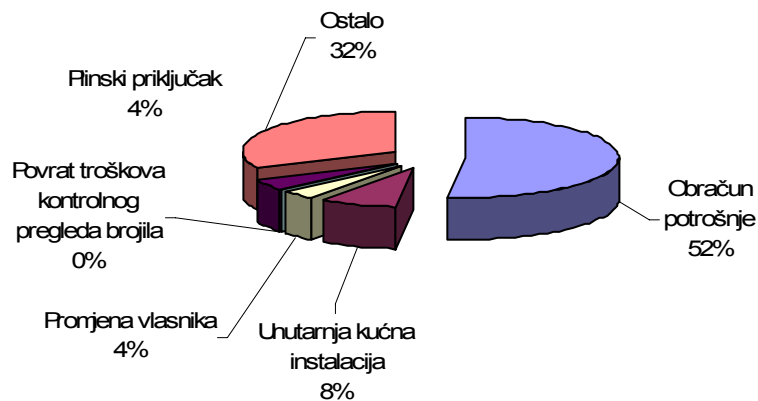
Slika 3. Struktura žalbi i prigovora kupca pristiglih povjerenstvima za zaštitu kupaca pri energetske subjektima za distribuciju i opskrbu električnom energijom



Struktura žalbi i prigovora kupca pristiglih povjerenstvima za zaštitu kupaca pri energetske subjektima za distribuciju prirodnog plina prikazana je na slici 4. Kupci su povjerenstvima za zaštitu kupaca pri energetske subjektima za distribuciju prirodnog plina najčešće upućivali žalbe i prigovore na obračun potrošnje plina (52%).

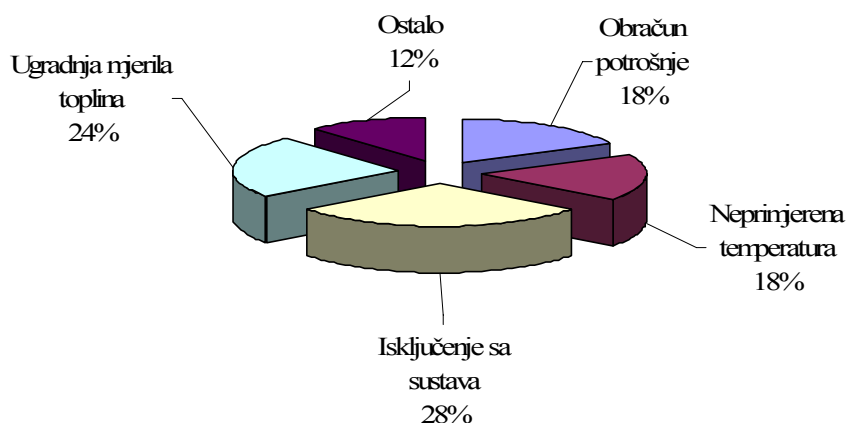


Slika 4. Struktura žalbi i prigovora kupaca pristiglih povjerenstvima za zaštitu kupaca pri energetske subjektima za distribuciju prirodnog plina



Struktura žalbi i prigovora kupca pristiglih povjerenstvima za zaštitu kupaca pri energetske subjektima za distribuciju i opskrbu toplinskom energijom prikazana je na slici 5. Najčešći tipovi žalbi i prigovora kupca pristiglih povjerenstvima za zaštitu kupaca bili su na isključenje s toplinskog sustava (28%), ugradnju mjerila toplinske energije (24%), obračun potrošnje toplinske energije (18%) i neprimjerenu temperaturu grijanih prostora (18%).

Slika 5. Struktura žalbi i prigovora kupaca pristiglih povjerenstvima za zaštitu kupaca pri energetske subjektima za opskrbu toplinskom energijom



2.7. Međunarodna suradnja

Agencija je tijekom 2005. godine nastavila s aktivnostima na međunarodnom planu, čiji se prikaz daje u nastavku.

2.7.1. ERRA – Regionalno udruženje energetskih regulatornih tijela

Hrvatska energetska regulatorna agencija član je Regionalnog udruženja energetskih regulatornih tijela- ERRA-e (Energy Regulators Regional Association). Tijekom 2005. godine predstavnici Agencije sudjelovali su na redovnoj Godišnjoj skupštini i konferenciji ERRA-e, te u radu njenih Odbora za cijene/tarife i Odbora za dozvole. Također, predstavnici Agencije sudjelovali su na nekoliko radionica i tečajeva koje ERRA uobičajeno organizira tijekom godine. Seminari i radionice organiziraju se u svezi različitih pitanja i problema regulacije energetskog sektora, organizacije i funkcioniranja tržišta energije, konkurencije, tarifnih sustava i cijena energije, informiranja i javnosti rada regulatornih tijela, integrativnih procesa i sl.

2.7.2. Energetska zajednica

Europska zajednica s jedne strane, i sljedeće uključene ugovorne stranke s druge strane: Republika Albanija, Republika Bugarska, Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska, Republika Makedonija, Republika Crna Gora, Rumunjska, Republika Srbija, te Privremena uprava Ujedinjenih naroda na Kosovu u skladu s Odlukom br. 1244 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, potpisale su 25. listopada 2005. godine u Ateni Ugovor o energetske zajednici. Cilj Ugovora je uspostava jedinstvenog energetskog tržišta, za sada električne energije i plina u regiji i njegovo integriranje u tržište EU. Ugovorom se osniva Energetska zajednica, ukidaju carine i stvara stabilan pravni okvir koji omogućava trgovanje električnom energijom i plinom unutar regionalnog te prema unutrašnjem tržištu EU.

2.7.3. Sudjelovanje u radu europskih foruma za električnu energiju i plin

U Zagrebu je 30. rujna 2005. godine održan prvi sastanak Radne grupe za regulaciju (GRG - Gas Regulatory Group) unutar ECSEE procesa. Na sastanku je kao prioritet istaknut rad na izradi i donošenju Smjernica za regulaciju ulaganja u novu plinsku infrastrukturu za energetski sektor jugoistočne Europe (GGIIR ECSEE - Guidelines for New Gas Infrastructure Investment Regulation In the Energy Community of South East Europe). Ovaj dokument daje regulatorni doprinos načinu postizanja ciljeva definiranih u Sporazumu o energetskom sektoru a to je: efikasna konkurencija koja donosi prednosti potrošačima plina širom energetskog sektora, stabilan regulatorni okvir koji omogućava efikasnu razinu ulaganja, osigurava opskrbu, mogućnost izbora, te opskrbljivače plina sposobne da prodaju svoje usluge svim potrošačima širom energetskog sektora, putem implementacije relevantne legislative, kao i kroz primjenu ostalih mjera. Kao drugi prioritet naglašena je potreba za izradom strategije razvoja tržišta prirodnog plina jugoistočne Europe.

2.7.4. Suradnja s drugim regulatornim tijelima

Osim suradnje i sastanaka kroz Regionalno udruženje energetskih regulatornih tijela, kroz seminare i konferencije, tijekom 2005. godine Agencija je ostvarila niz bilateralnih i multilateralnih susreta i sastanaka, te imala stručne razmjene s predstavnicima regulatornih agencija iz više zemalja. Tako su osim sa Komisijom za regulaciju javnih usluga države New York (NYPSC), s kojom se već više godina odvija Partnerski program suradnje, razmjene posjeta, učenja i informiranja, ostvareni susreti i sastanci sa predstavnicima i povjerenicima regulatornih tijela Austrije, Francuske, Mađarske, Makedonije i Slovenije.

2.8. Ostale aktivnosti

Ostale aktivnosti Agencije odvijale su se kroz niz stručnih prezentacija i predavanja na stručnim skupovima, konferencijama, seminarima i okruglim stolovima. Članovi Upravnog vijeća i stručni djelatnici Agencije aktivno su svojim radovima i prezentacijama sudjelovali



u radu više domaćih i inozemnih konferencija, predsjedali i koordinirali stručnim sastancima i sjednicama radnih tijela tih konferencija.

2.9. Organizacija Agencije

2.9.1. Javnost rada Agencije

Javnost rada Agencije ostvaruje se otvorenošću sjednica javnosti i medijima te putem Internet stranice Agencije: www.hera.hr

2.9.2. Savjeti pri Agenciji

Agencija sukladno Pravilniku o osnivanju i radu savjeta pri Hrvatskoj energetske regulatornoj agenciji od 14. studenog 2005. godine osniva savjetodavna i stručna tijela (savjete) koja sudjeluju u radu Agencije u pojedinim područjima djelovanja Agencije.

Agencija osniva sljedeće savjete:

- Savjet za regulatorne poslove,
- Savjet za zaštitu potrošača.

Način rada savjeta, uvjete i način izbora članova savjeta, te druga pitanja vezana uz rad savjeta utvrđeni su gore navedenim Pravilniku o osnivanju i radu savjeta pri Hrvatskoj energetske regulatornoj agenciji od 14. studenog 2005. godine.

Slijedom navedenog Upravno Vijeće Hrvatske energetske regulatorne agencije je Odlukama od 27. veljače 2006. godine osnovalo Savjet za regulatorne poslove i Savjet za zaštitu potrošača.

2.10. Financiranje Agencije

Agencija kao samostalna, neovisna i neprofitna javna ustanova, ima vlastiti proračun čiji su prihodi naknade za obavljanje poslova regulacije energetske djelatnosti.

Vlada Republike Hrvatske je Odlukom o visini naknada za obavljanje poslova regulacije energetske djelatnosti od 9. lipnja 2005. godine² ("Narodne novine", broj 73/05), utvrdila visinu i izvor istih naknada, te se temeljem navedene Odluke sredstva za financiranje rada Agencije osiguravaju iz sljedećih izvora :

- naknada u iznosu 0,06% od ukupnoga godišnjeg prihoda od prodaje roba i/ili usluga koji su prethodnoj godini ostvarili energetske subjekti s osnove obavljanja energetske djelatnosti temeljem dozvole za obavljanje energetske djelatnosti koju izdaje Agencija,
- naknada od obavljanja djelatnosti od strane Agencije po zahtjevu zainteresiranih stranaka, a prema Pregledu naknada za rad Agencije koji je sastavni dio gore citirane Odluke.

Temeljem očitovanja Ministarstva financija na iznos naknade od 0,06 posto s osnove prihoda energetske subjekata, energetske subjekt kod plaćanja ne obračunava porez na dodanu vrijednost.

² Istoga dana Vlada Republike Hrvatske je donijela Uredbu o prestanku važenja Uredbe o financiranju rada Vijeća za regulaciju energetske djelatnosti ("Narodne novine", broj 73/05).

B. ZAPAŽANJA OD ZNAČAJA ZA RAZVOJ ENERGETSKOG TRŽIŠTA I JAVNIH USLUGA

3. Zapažanja vezano uz zakonodavni okvir

Tijekom 2005. godine doneseni su slijedeći akti mjerodavni za energetske sektor: Zakon o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom ("Narodne novine", broj 42/05), Pravilnik o utvrđivanju cijena naftnih derivata ("Narodne novine", broj 59/05), Pravilnik o označavanju energetske učinkovitosti i kućanskih uređaja ("Narodne novine", broj 133/05-primjenjuje se od 1.5.2006.) i Odluka o visini naknada za obavljanje poslova regulacije energetske djelatnosti ("Narodne novine", broj 73/05). Izmijenjeni su i dopunjeni postojeći propisi i to: Zakona o tržištu plina ("Narodne novine", broj 68/01 i 87/05), Uredba o razdoblju za koje se izdaje dozvola za obavljanje energetske djelatnosti ("Narodne novine", broj 116/02 i 71/05), Tarifni sustavi za usluge elektroenergetskih djelatnosti koji se obavljaju kao javne usluge ("Narodne novine", broj 101/02, 120/02, 129/02 i 98/05) i Pravilnik o uvjetima za obavljanje energetske djelatnosti ("Narodne novine", broj 6/03 i 94/05).

Donošenje Zakona o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom te izmjena i dopuna aktualnog Zakona o tržištu plina dio su zakonodavnih mjera predviđenih za 2005. godinu Dodatkom A "Nacionalnog programa za pridruživanje Europskoj uniji - 2004. godina"³ koji donosi Vlada Republike Hrvatske. "Nacionalnim programom za pridruživanje Europskoj uniji - 2005. godina"⁴ predviđena je izrada novog Zakona o tržištu nafte i naftnih derivata te donošenje odgovarajućeg broja podzakonskih propisa, no tijekom 2005. godine spomenuti zakon nije ušao zakonodavnu proceduru.

Njegovim usvajanjem zaokružiti će se zakonodavni okvir za područje energetike, uz napomenu da je za cjelovitu i učinkovitu primjenu istoga nužno donošenje svih predviđenih provedbenih propisa.

4. Zapažanja vezano uz razvoj energetske tržišta i javnih usluga

4.1. Zapažanja vezano uz elektroenergetski sektor

Sukladno Zakonu o tržištu električne energije, s 1. siječnjem 2005. godine otvoreno je tržište električne energije za kupce s godišnjom potrošnjom iznad 20 GWh, kojih danas u Hrvatskoj ima 39, što čini oko 15 posto ukupne godišnje potrošnje električne energije. Iako je tržište formalno otvoreno, svi se kupci (povlašteni i tarifni) i dalje opskrbljuju putem društava HEP grupe.

Tijekom 2005. godine nisu doneseni podzakonski akti predviđeni Zakonom o energiji i Zakonom o tržištu električne energije što predstavlja jedan od razloga sporijeg otvaranja tržišta električne energije u Hrvatskoj.

Prema Zakonu o privatizaciji Hrvatske elektroprivrede d.d., dok Republika Hrvatska ne postane članicom Europske unije, HEP d.d. je dužan zadržati isključivo vlasništvo u ovisnim društvima koja obavljaju djelatnosti prijenosa i distribucije električne energije. Prema tom Zakonu Hrvatska elektroprivreda d.d. privatizirat će se na način korporativne privatizacije pri čemu Republika Hrvatska zadržava vlasništvo nad 51 posto dionica HEP-a d.d., a zainteresirani pojedinačni investitori mogu kupiti najviše do 10 posto dionica.

³ "Nacionalni program za pridruživanje Europskoj uniji - 2004. godina", Izdavač: Republika Hrvatska, Ministarstvo europskih integracija, Zagreb, ožujak 2004.

⁴ "Nacionalni program za pridruživanje Europskoj uniji - 2005. godina", Izdavač: Republika Hrvatska, Ministarstvo europskih integracija, Zagreb, veljača 2005.



Osnivanje Operatora prijenosnog sustava i Operatora distribucijskog sustava obavljeno je u sklopu restrukturiranja HEP-a d.d. sukladno zahtjevima Direktiva Europske unije i nacionalnog zakonodavstva.

Sukladno odredbama Zakona o tržištu električne energije, HEP d.d. je tijekom 2005. godine osnovao Hrvatskog operatora tržišta energije d.o.o. (HROTE), koji obavlja reguliranu djelatnost organiziranja tržišta energije kao javnu uslugu. Danom osnivanja poslovni udjeli HROTE-a postaju vlasništvom Republike Hrvatske.

Glavno obilježje poslovne 2005. godine za HEP predstavlja porast cijene električne energije za tarifne kupce koji se počeo primjenjivati 1. rujna (šest posto industrija, te pet posto kućanstvo i ostali kupci na niskom naponu).

HEP kao uspješna tvrtka ima investicijski rejting BBB, koji mu omogućuje zaduživanje po povoljnim uvjetima.

4.2. Zapažanja vezano uz plinski sektor

Izmjenama i dopunama Zakona o tržištu plina ("Narodne novine", broj 87/05) detaljno je definirana dodjela koncesija za distribuciju plina kao i načini određivanja minimalne veličine distribucijskog područja.

Agencija je izradila nacrt metodologije odnosno Tarifnog sustava bez visine tarifnih stavki za transport prirodnog plina. Uz ovu, Agencija je u obvezi tijekom 2006. godine izraditi i Tarifni sustav bez visine tarifnih stavki za sljedeće energetske djelatnosti: dobavu prirodnog plina, s iznimkom za povlaštene kupce, opskrbu prirodnom plinom, s iznimkom povlaštenih kupaca, distribuciju prirodnog plina, te skladištenje prirodnog plina. Nadalje, Agencija je u obvezi tijekom 2006. godine izraditi i sljedeće metodologije odnosno tarifne sustave bez visine tarifnih stavki: za utvrđivanje naknade za priključak na prijenosnu i distribucijsku mrežu, te povećanje priključne snage, za pružanje usluga uravnoteženja prirodnog plina u plinovodnom sustavu, te za pristup skladištenju prirodnog plina, količini plina u plinovodu i drugim pomoćnim uslugama u plinovodnom sustavu.

4.3. Zapažanja vezano uz sektor toplinarstva

Usluge grijanja i pripreme potrošne tople vode za kućanstva i poslovne subjekte danas u Hrvatskoj pružaju Karlovac, Osijek, Rijeka, Samobor, Sisak, Slavonski Brod, Split, Varaždin, Velika Gorica, Vinkovci, Vukovar, Zagreb, Zaprešić. Ove usluge u Hrvatskoj koristi oko 140.000 potrošača, od čega je oko 134.000 kućanstava, što čini gotovo 30 posto svih kućanstava u navedenim gradovima.

Osnovni problem poslovanja toplinske djelatnosti je u odnosu cijene osnovnog ulaznog energenta (goriva) koja se tržišno formira i prodajne cijene toplinske energije koja, u većini gradova, ne pokriva ulazne troškove.

Obavljanje energetske djelatnosti proizvodnje, distribucije i opskrbe toplinskom energijom uređeno je Zakonom o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom ("Narodne novine", broj 42/05) kojim je uspostavljen pravni okvir za sveobuhvatno i organizirano poslovanje sektora toplinarstva. Osobito je važno što se ovim zakonom utvrđuje obveza priključenja objekata izgrađenih nakon stupanja ovog Zakona na snagu (ožujak 2005. godine) na energetski objekt za distribuciju toplinske energije na način da svaki posebni dio objekta koji predstavlja samostalnu uporabnu cjelinu ima ugrađen zaseban uređaj za regulaciju protoka toplinske energije i zaseban uređaj za mjerenje potrošnje toplinske energije. Time se potiče mjerenje i racionalno korištenje energije te se korisnicima omogućuje da sami reguliraju svoju potrošnju toplinske energije.

Tijekom 2005. godine je u okviru Udruženja energetike, koje djeluje unutar Sektora za industriju Hrvatske gospodarske komore, osnovana Grupacija za toplinsku djelatnost, s

ciljem promicanja i zaštite interesa gospodarskih subjekata u sektoru toplinarstva u Hrvatskoj.

4.4. Zapažanja vezano uz OIE i kogeneraciju

U veljači 2005. godine u pogon je puštena prva hrvatska vjetroelektrana Ravne 1 na Pagu, njemačko hrvatske tvrtke Adria Wind Power, nazivne snage 5,6 MW koju daje sedam vjetrogeneratora snage 850kW.



C. ANALIZA ENERGETSKOG SEKTORA

5. Tržište električne energije

5.1. Prikaz stanja tržišta električne energije u Republici Hrvatskoj

Hrvatski elektroenergetski sustav (EES) čine proizvodni objekti i postrojenja, odnosno prijenosna i distribucijska mreža na području Republike Hrvatske. Radi sigurne i kvalitetne opskrbe kupaca električnom energijom i razmjene električne energije, hrvatski EES povezan je s EES-ima susjednih država i ostalim sustavima članica UCTE-a koji zajedno tvore sinkronu mrežu UCTE-a. Kupci u Hrvatskoj opskrbljuju se električnom energijom iz elektrana na području Hrvatske, iz elektrana izgrađenih za hrvatske potrošače u susjednim državama i nabavom električne energije iz inozemstva.

Hrvatska elektroprivreda je osnovana 1990. godine kao javno poduzeće, a 1994. preoblikovana u dioničku društvo Hrvatska elektroprivreda d.d. (HEP d.d.). Republika Hrvatska zadržala je u cjelini vlasništvo nad HEP-om d.d., a u ožujku 2002. godine donesen je Zakon o privatizaciji HEP-a d.d..

Od 1.7.2002. HEP d.d. počeo je djelovati kao grupa povezanih ovisnih društava (HEP Grupa) na čelu s vladajućim društvom HEP-om d.d., a od 2005. godine HEP Grupu čini Hrvatska elektroprivreda d.d., kao vladajuće društvo i ovisna društva. Svako od društava HEP Grupe djeluje samostalno, a posluju na principu povezanih društava (holding). Imovina HEP-a d.d. nije bila predmet restrukturiranja, nego je ostala u vlasništvu HEP-a d.d. kao vladajućeg društva.

U sadašnjoj fazi restrukturiranja radi točnog utvrđivanja imovine koja je potrebna za obavljanje djelatnosti vladajućeg društva i ovisnih društava, te obveze razdvajanja djelatnosti, primijenjen je model zakupa imovine, pri čemu ovisna društva zakupljuju imovinu za svoju djelatnost od vladajućeg društva.

Za početno otvaranje tržišta električne energije u Republici Hrvatskoj odabran je model bilateralnog tržišta koji se temelji na trgovanju električnom energijom putem bilateralnih ugovora. Ugovorne strane u bilateralnom ugovoru za opskrbu električnom energijom su povlašteni kupac i opskrbljivač. Bilateralni ugovori o kupoprodaji električne energije sklapaju se između opskrbljivača, trgovca ili proizvođača. Osim ugovora o opskrbi odnosno ugovora o kupoprodaji električne energije, povlašteni kupac i proizvođač moraju sklopiti i ugovor o korištenju mreže s OPS-om ili ODS-om ovisno o tome na koju su naponsku razinu priključeni. Opskrbljivač povlaštenog kupca mora s OPS-om sklopiti ugovor o energiji uravnoteženja.

U modelu tržišta električne energije u Republici Hrvatskoj razlikuju se dva sustava:

- sustav javne usluge opskrbe tarifnih kupaca električnom energijom i
- tržište električne energije.

Tarifni kupac koji je stekao status povlaštenog kupca u roku šest mjeseci od dana stjecanja statusa sklapa ugovor o opskrbi s odabranim opskrbljivačem i ugovor o korištenju mreže s OPS-om ili ODS-om ovisno o priključku na prijenosnu ili distribucijsku mrežu.

5.1.1. Proizvodnja električne energije

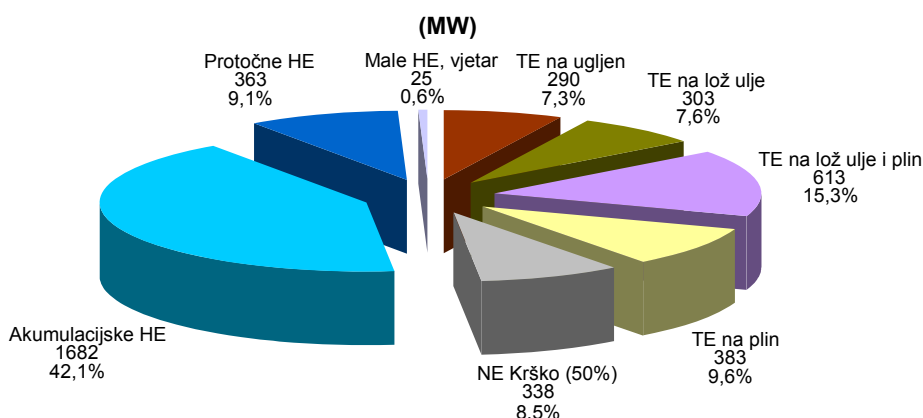
Ukupna instalirana snaga na pragu elektrana u RH je 3695 MW (u što je uračunata TE Plomin d.o.o., bez NE Krško d.o.o.). Od tog kapaciteta 1631 MW je u termoelektranama (uračunata TE Plomin d.o.o., bez NE Krško d.o.o.), a 2064 MW u hidroelektranama.

Većina termoelektrana izvedena je s pogonom na tekuća goriva (loživo ulje i ekstra lako ulje), a manji broj je s pogonom na ugljen i prirodni plin. Nekoliko termoelektrana uz električnu proizvode i toplinsku energiju kojom opskrbljuju toplinske potrošače u velikim gradovima. Hidroelektrane su većinom akumulacijskog tipa smještene pretežno u hrvatskom priobalju, te manjim dijelom protočne elektrane koje se uglavnom nalaze u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske

Većinski vlasnik nad proizvodnim kapacitetima u Republici Hrvatskoj je Hrvatska elektroprivreda unutar koje se nalazi tvrtka - kćer HEP Proizvodnja d.o.o. koja obavlja djelatnost proizvodnje električne (i toplinske) energije. Objekti koji nisu u potpunom vlasništvu HEP d.d. su:

- NE Krško d.o.o. – mješovito vlasništvo HEP d.d. (udio 50%) i slovenskog partnera ELES GEN d.o.o. (udio 50%),
- TE Plomin d.o.o. – mješovito vlasništvo HEP d.d. (udio 50%) i njemačkog partnera RWE Power (udio 50%). HEP Proizvodnja d.o.o. ima ugovor o vođenju i održavanju pogona s TE Plomin d.o.o.,
- MHE Roški Slap – vlasnik je privatno poduzeće HIDROWATT,
- Vjetroelektrana Ravna 1 na otoku Pagu – vlasništvo privatnog hrvatsko-njemačkog poduzeća Adria Wind Power.

Slika 6. Struktura kapaciteta za proizvodnju električne energije u Hrvatskoj



U ovu snagu nisu uračunati (za sada) neraspoloživi proizvodni kapaciteti na teritoriju drugih država iz kojih elektroenergetski sustav Republike Hrvatske ima pravo isporuke električne energije temeljem zakupa snage i energije ili udjela u vlasništvu. Ti kapaciteti obuhvaćaju TE Gacko (BiH) snage 100 MW, gdje Republika Hrvatska ima udio u vlasništvu, i TE Obrenovac (Srbija) snage 300 MW, kao kapacitet temeljem kredita s pravom zakupa snage i energije. Dugoročnim ugovorom o nabavi električne energije iz BIH (2003.-2008.) reguliran je položaj TE Tuzla i TE Kakanj.

Osnovna obilježja termoelektrana kojima upravlja HEP Proizvodnja d.o.o. su starost proizvodnih jedinica (prosječna starost termoelektrana je 38 godina), niska energetska učinkovitost proizvodnih jedinica i velika instalirana snaga proizvodnih jedinica na lož ulje (TE Rijeka i TE Sisak). Unatoč visokoj prosječnoj starosti raspoloživost proizvodnih jedinica je visoka, što je rezultat redovitog održavanja.

U sljedećih 15 godina očekuje se izlazak iz pogona preko 1100 MW termoelektrana zbog isteka životnog vijeka. Iz tog je razloga, kao i zbog stalnog porasta potrošnje, tijekom 2005. donesena odluka o započinjanju izgradnje dvaju novih proizvodnih objekata – HE Lešće i Blok L u TE-TO Zagreb.

Unatoč prosječnoj starosti od 37 godina, i hidroelektrane rade uz visoku raspoloživost.



Za sve hidroelektrane Hrvatske elektroprivrede ishođeni su certifikati o proizvodnji električne energije iz obnovljivih izvora, tj. potvrde o usklađenosti proizvodnje s načelima zaštite okoliša i prihvatljivosti za okoliš. Tijekom 2005. godine izvršene su sve pripremne aktivnosti da bi Termoelektrana-toplana Zagreb dobila međunarodno priznati certifikat ISO 14001:2004, tj. potvrdu da je primijenjen međunarodno prihvaćeni standard o upravljanju okolišem.

5.1.2. Prijenos električne energije

5.1.1.1. Osnovni pokazatelji prijenosne mreže

Prijenosna mreža dio je hrvatskog elektroenergetskog sustava koju čine transformatorske stanice, rasklopna prijenosna postrojenja te zračni vodovi i kabeli. Električna energija prenosi se mrežom naponskih razina 400, 220 i 110 kV.

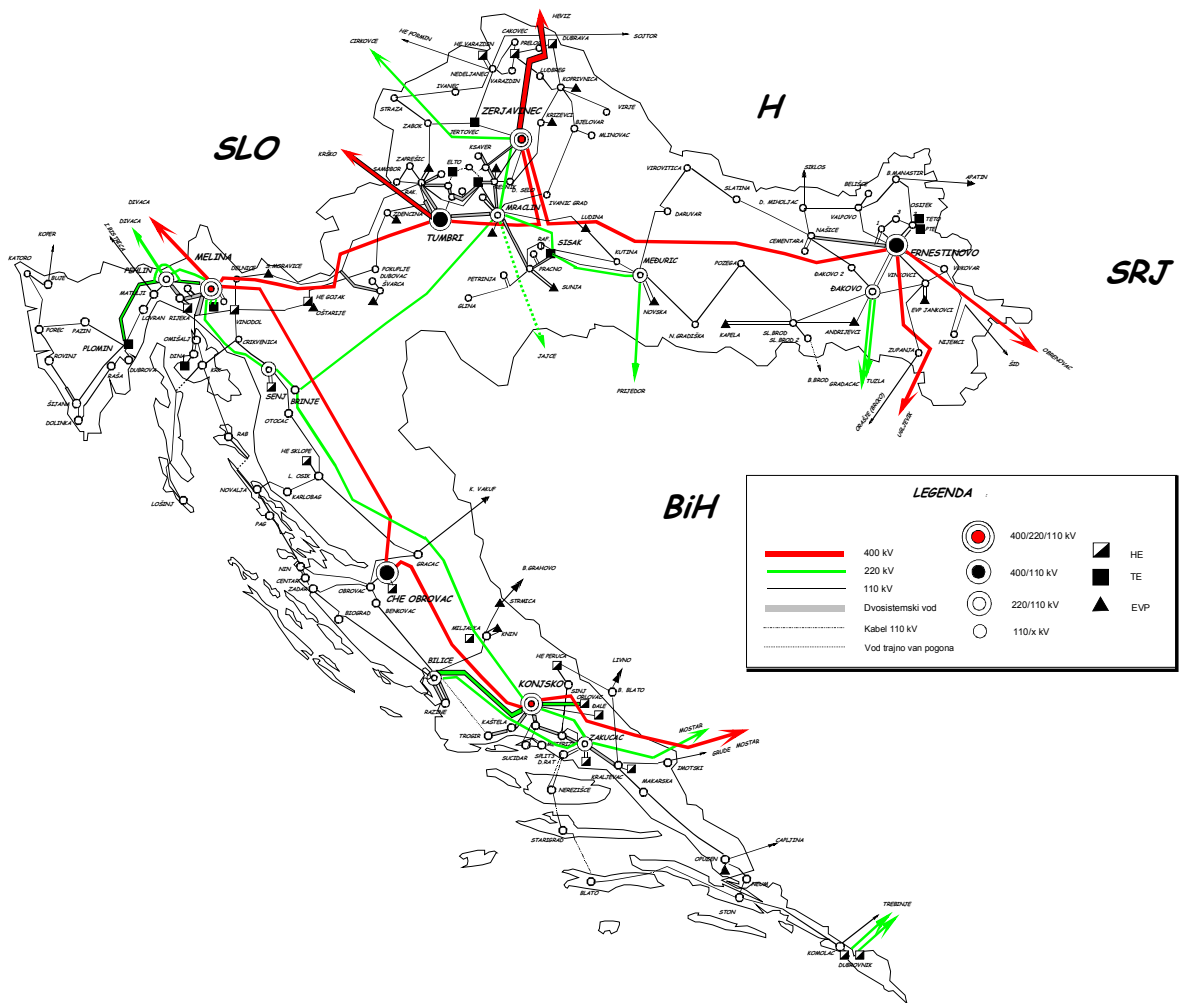
Puštanjem u rad novoizgrađene transformatorske stanice 400/220/110 kV Žerjavinec i obnovljene TS 400/110 kV Ernestinovo značajno se povećala energetska moć i pouzdanost rada hrvatskog elektroenergetskog sustava, posebice u njegovom sjeverozapadnom i istočnom dijelu.

Obnovljena i pojačana prijenosna mreža povezana je sa susjednim elektroenergetskim sustavima BiH te Srbije i Crne Gore 400 kV dalekovodima, čime je omogućen sinkroni pogon cjelokupne mreže UCTE.

Prijenosna mreža je dovoljno snažna da omogućí značajne razmjene (prvenstveno uvoz) sa susjednim EES. Energija se sa zadovoljavajućom sigurnošću uvozi se iz NE Krško, EES BiH, te iz smjera Mađarske. Radi postojeće konfiguracije prijenosne mreže i tranzita električne energije za potrebe Italije u prijenosnoj mreži Republike Hrvatske istaknuta je problematika kružnih tokova snaga. Uslijed kružnih tokova snaga i tranzita povećavaju se gubici radne energije u prijenosnoj mreži koji se ne mogu u potpunosti financijski kompenzirati od strana koji ih uzrokuju (prvenstveno Italije). Otežavajuća okolnost je nedefinirani status HEP Operatora prijenosnog sustava u međunarodnim organizacijama ETSO i SEETSO. Uz gore navedeno, značajan tehnički problem u prijenosnoj mreži vezan je za slabe mogućnosti regulacije napona i jalove snage prvenstveno na mreži 400 kV (posljedica toga su povremeni previsoki naponi u mrežama sve tri naponske razine u Dalmaciji koji uzrokuju ubrzano starenje opreme).

Otežavajući faktori u razvoju prijenosne mreže su problemi s osiguravanjem novih koridora za vodove, kompliciran i dugotrajan postupak pridobivanja svih dozvola za gradnju te nedostatak financijskih sredstava kojima bi se financirala revitalizacija i nužan razvoj mreže.

Slika 7. Prijenosna mreža na području Republike Hrvatske (stanje 2005. godina)



5.1.1.2. Organizacija prijenosne djelatnosti

U Republici Hrvatskoj prijenosna djelatnost organizirana je unutar HEP Operatora prijenosnog sustava (HEP-OPS d.o.o.) kao ovisnog društva unutar HEP Grupe. Obveze HEP Operatora prijenosnog sustava propisane su Zakonom o tržištu električne energije („Narodne novine“, broj 177/04).

HEP-OPS d.o.o. odgovoran je u odnosu na elektroenergetski sustav u cjelini za: (i) sigurno i učinkovito vođenje elektroenergetskog sustava uz što manje utjecaja na prirodu i okoliš radi isporuke električne energije zajamčene kvalitete, (ii) osiguranje pristupa mreži za treće osobe na reguliranoj osnovi, u skladu s međunarodnom regulativom osim u slučaju ograničenih tehničkih ili pogonskih mogućnosti mreže, (iii) provjeru tehničke izvodljivosti Tržišnog plana dostavljenog od operatora tržišta te izradu i provedbu Plana rada sustava sukladno Pravilima djelovanja tržišta električne energije, (iv) zabranu prijenosa, preuzimanja ili iznenadnog povećanja/smanjenja izlazne snage elektrane ili velikog odstupanja od dogovorenog iznosa predaje/preuzimanja, u slučajevima kada je ugrožena sigurnost elektroenergetskog sustava.

Odgovornost HEP-OPS-a d.o.o. u odnosu na razvoj i izgradnju prijenosne mreže uključuje: (i) poticanje ekonomičnog razvoja sustava, uzimajući u obzir ostvareno maksimalno opterećenje i proizvodnju, kao i zahtjeve korisnika prijenosne mreže, u okviru plana razvoja prijenosne mreže, (ii) pripremu izgradnje i nadzor nad izgradnjom objekata prijenosne mreže, te (iii) usklađivanje planova razvoja s operatorom distribucijskog sustava.

Pristup mreži



HEP-OPS d.o.o. osigurava korisnicima pristup mreži na reguliranoj osnovi, u skladu sa zakonskim i podzakonskim aktima Republike Hrvatske, smjernicama Europske unije, radnim priručnikom UCTE-a, te drugim aktima UCTE-a i ETSO-a.

HEP-OPS d.o.o. je u obvezi korisnicima omogućiti pristup i korištenje mreže ukoliko za to postoje tehnički uvjeti. U slučaju nedostatka prijenosnog kapaciteta, zagušenja u mreži ili više sile, HEP-OPS d.o.o. može ili ograničiti ili ne odobriti pristup mreži. Korisnicima kojima je pristup mreži odbijen HEP-OPS će u pisanom obliku priopćiti razloge odbijanja pristupa mreži. Korisnici kojima je odbijen pristup mreži ili su nezadovoljni uvjetima pristupa mreži, mogu podnijeti žalbu Agenciji.

Korisnik prijenosne mreže plaća naknadu za korištenje prijenosne mreže sukladno Pravilniku o načinu i kriterijima za utvrđivanje iznosa naknade za korištenje prijenosne i distribucijske mreže.

Priključak na mrežu

Potrošači električne energije u svojstvu kupaca te proizvođači električne energije koji žele preuzimati ili isporučivati električnu energiju u prijenosnu mrežu moraju biti priključeni na mrežu.

Novi proizvođač ili kupac ima pravo priključiti svoju građevinu, odnosno svoj elektroenergetski objekt i instalaciju na mrežu, a već priključeni na povećanje priključne snage sukladno propisanim uvjetima.

Korisnici mreže podnose HEP-OPS-u d.o.o. zahtjev za novi priključak ili povećanje snage postojećeg priključka. HEP-OPS d.o.o. razmatra tehničku mogućnost priključka, odobrava priključak i izračunava naknadu za priključak u skladu s Pravilnikom o naknadi za priključenje na elektroenergetsku mrežu i za povećanje priključne snage.

U postupku priključenja na mrežu ili povećanja priključne snage, proizvođač ili kupac zaključuju ugovor o priključenju s HEP-OPS-om d.o.o. sukladno propisanim uvjetima iz elektroenergetske suglasnosti, odredbama Općih uvjeta za opskrbu električnom energijom, Mrežnih pravila elektroenergetskog sustava i Pravilnika o naknadi za priključenje na elektroenergetsku mrežu i za povećanje priključne snage.

Naknada za priključenje namijenjena je financiranju izgradnje priključka i stvaranja tehničkih uvjeta za prijenos električne energije u mreži.

Visina naknade za priključenje na mrežu ili za povećanje priključne snage ovisi o naponskoj razini priključka i priključnoj snazi.

5.1.3. Distribucija električne energije

5.1.3.1. Osnovni pokazatelji distribucijske mreže

Djelatnost distribucije je tijekom 2005. godine obavljala HEP Distribucija d.o.o.. Prema odredbama Zakona o tržištu električne energije operator distribucijskog sustava nastavlja s obavljanjem djelatnosti distribucije električne energije i opskrbe električnom energijom do 1. srpnja 2007. godine.

Najveći dio prodaje električne energije ostvaruje se na niskom naponu (71%), a samo 7% električne energije prodaje se izravno s mreže prijenosa. Od 1999. godine prisutan je trend smanjenja gubitaka električne energije u distribucijskoj djelatnosti.

5.1.3.2. Organizacija distribucijske djelatnosti

Djelatnost distribucije kao javne usluge tijekom 2005. godine je obavljala HEP Distribucija d.o.o. temeljem dozvole za obavljanje energetske djelatnosti u skladu sa svojim nadležnostima i to:

- planiranje razvoja i izgradnja novih postrojenja distribucijske mreže,
- održavanje, zamjene i rekonstrukcije postojećih postrojenja distribucijske mreže,
- briga za pouzdanu opskrbu potrošača i
- mjerenje potrošnje električne energije.

HEP Distribucija d.o.o je prostorno organizirana u 21 distribucijskom području, koja su približno usklađena s granicama županija. U postojećem organizacijskom ustrojstvu društva postoje velike razlike između distribucijskih područja u ekonomskom položaju, tehničkom i organizacijskom pogledu, strukturi djelatnosti, sadržaju poslova u istoj djelatnosti, koje su posljedica nasljeđa i jedna su od prepreka u provedbi unapređenja poslovanja društva.

5.1.4. Opskrba električnom energijom

Djelatnost opskrbe električnom energijom u 2005. godini bila je u nadležnosti HEP Distribucije d.o.o., koja je u 2005. obavljala opskrbu, prodaju, obračun i naplatu električne energije za sve kupce. U prosincu 2005. godine formirana je i HEP Opskrba d.o.o., koja je započela opskrbu povlaštenih kupaca.

Od 21. prosinca 2005. dozvolu za obavljanje djelatnosti opskrbe ima i tvrtka Korlea d.o.o. ali ona tijekom 2005. nije imala kupaca.

5.1.5. Hrvatski operator tržišta energije

Hrvatski operator tržišta energije d.o.o. (HROTE) osnovan je 23. ožujka 2005. godine sukladno članku 40. stavka 1. Zakona o tržištu električne energije, a započeo je s radom 4. travnja 2005. godine te trenutno zapošljava 12 ljudi⁵. Osnovni zakoni na kojima se temelji rad i poslovanje HROTE-a su:

- Zakon o energiji („Narodne novine“, broj 68/01 i 177/04)
- Zakon o tržištu električne energije („Narodne novine“, broj 177/04)
- Zakon o regulaciji energetskih djelatnosti („Narodne novine“, broj 177/04).

HROTE djelatnost organiziranja tržišta električne energije obavlja kao javnu uslugu. Svojim aktivnostima i djelovanjem potiče razvoj tržišta električne energije, a njegov rad nadzire Agencija. Sukladno članku 30, stavku 1. Zakona o tržištu električne energije, odgovoran je za:

- evidentiranje svih ugovornih obveza između subjekata na tržištu električne energije,
- obračun energije uravnoteženja prema ugovorenim količinama po podacima koje o tome dostavlja operator prijenosnog sustava,
- usklađivanje tržišnih planova zbog tehničkih mogućnosti i iznimnih okolnosti u prijenosnoj ili distribucijskoj mreži na temelju informacija operatora prijenosnog sustava i operatora distribucijskog sustava,
- vođenje evidencije povlaštenih kupaca na tržištu do potpunog otvaranja tržišta električne energije,
- vođenje registra povlaštenih proizvođača,
- vođenje evidencije opskrbljivača,
- sklapanje ugovora sa svim opskrbljivačima radi osiguranja minimalnog udjela električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora električne energije i kogeneracije,
- prikupljanje naknade za poticanje obnovljivih izvora energije i kogeneracije od opskrbljivača tarifnih i povlaštenih kupaca,
- sklapanje ugovora s povlaštenim proizvođačima koji imaju pravo na poticajnu cijenu,

⁵ www.hrote.hr



- obračun, prikupljanje i razdiobu sredstava prikupljenih od naknade za poticanje obnovljivih izvora energije i kogeneracije na proizvođače električne energije iz obnovljivih izvora i kogeneracije na temelju sklopljenih ugovora,
- analizu djelovanja tržišta i predlaganje mjera za njegovo unapređenje.

HROTE donosi Pravila djelovanja tržišta električnom energijom kojima se uređuju odnosi i odvijanje aktivnosti na tržištu električne energije te utvrđuju obveze i odgovornosti tržišnih sudionika u trgovanju električnom energijom. Pravila su obvezujuća za sve sudionike na tržištu električne energije.⁶

HROTE je zadužen za vođenje registra povlašćenih proizvođača i prikupljanje naknade za poticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije od opskrbljivača povlašćenih i tarifnih kupaca. Temeljem sklopljenih ugovora i obračunskih podataka dobivenih od operatora prijenosnog i distribucijskog sustava, HROTE obračunava i raspodjeljuje prikupljena sredstva na povlašćene proizvođače.

5.1.6. Dinamika otvaranja tržišta električne energije u Republici Hrvatskoj

Sukladno Zakonu o tržištu električne energije prag povlašćenosti iznosi 20 GWh. Potrošnja na temelju koje se stječe status povlašćenog kupca odnosi se na sva mjerna mjesta. Položaj povlašćenog kupca stječe se na temelju godišnje potrošnje električne energije ili izravnim priključkom na prijenosnu mrežu.

Dinamika daljnjeg otvaranja tržišta je sljedeća:

- srpanj 2006. godine za kupce s potrošnjom većom od 9 GWh,
- srpanj 2007. godine za kupce kategorije poduzetnici,
- srpanj 2008. godine za sve kupce.

Krajem 2005. godine status povlašćenog kupca imalo je ukupno 39 kupaca s godišnjom potrošnjom od oko 700 GWh što predstavlja 5% od ukupne potrošnje električne energije u Hrvatskoj u toj godini. Među ovim kupcima uočljive su znatne razlike u broju mjernih mjesta, načinu potrošnje i naponskim razinama pojedinih kupaca.

5.2. Međunarodno tržište električne energije

5.2.1. Prikaz stanja i obilježja

Razina otvorenosti i uvjeti stjecanja povlašćenosti za kupce električne energije u zemljama članicama Europske unije, u zemljama pristupnicama (Rumunjska i Bugarska) i u Turskoj (kandidatkinja za EU) pokazuje da je u deset zemalja tržište u potpunosti otvoreno, što znači da svi kupci mogu slobodno izabrati svog opskrbljivača. U dvanaest zemalja je otvorenost tržišta veća od 50 posto.

Tablica 5. Otvorenost tržišta električne energije u europskim zemljama na kraju 2005. godine.

Država	Otvorenost tržišta	Povlašćeni kupci
Austrija	100%	svi
Belgija	82,4%	od 1/2003: > 10 GWh od 7/2004: regije Wallon i Brussels-Capital, svi poslovni kupci na distribucijskom sustavu od 7/2003: svi na području Flandrije

⁶ HROTE je trebao Pravila djelovanja tržišta donijeti u roku od 6 mjeseci od njegova osnivanja. Ista još nisu donesena, pa sukladno članku 40. stavku 5. važe Pravila djelovanja tržišta električne energije ("Narodne novine" broj, 193/03).

		od 1/2007: sva kućanstva u regiji Wallon
Češka	74%	svi osim kućanstava
Danska	100%	od 1/2003: svi
Estonija	2005: 12% 2009: 35% 2013: 100%	40 GWh
Finska	100%	svi
Francuska	od 2/2003: 34,5% od 7/2004: >66%	od 2/2003: 7 GWh od 7/2004: svi osim kućanstava
Njemačka	100%	svi kupci i distribucije
Grčka	od 7/2004: 70% od 1/2007: svi	od 7/2004: svi osim kućanstava
Mađarska	66%	od 7/2004: svi osim kućanstava
Irska	od 2/2004: 56% od 2/2005: 100%	2002: > 1 GWh 2004: > 0,1 GWh 2005: svi
Italija	od 7/2004: 80% od 7/2007: svi	2001: > 20 GWh 2002: > 9 GWh od 5/2003: > 0,1 GWh od 7/2004: svi osim kućanstava od 7/2007: svi
Latvija	od 7/2004: 76% od 7/2007: 100%	od 7/2004: svi osim kućanstava od 7/2007: svi
Litva	74%	od 7/2004: svi osim kućanstava od 7/2007: svi
Luksemburg	84%	od 7/2004: svi osim kućanstava od 7/2007: svi
Nizozemska	100%	2000: > 2 MW 2002: > 3x80 A od 7/2004: svi
Poljska	80%	od 7/2004: svi osim kućanstava od 7/2007: svi
Portugal	100%	od 1/2004: svi poslovni od 1/2004: svi na srednjem i visokom naponu od 7/2004: svi
Slovačka	od 1/2004: 40% od 1/2005: 79% od 7/2007: 100%	od 1/2004: > 20 GWh od 1/2005: svi osim kućanstava od 7/2007: svi
Slovenija	2005: 77% 2007: 100%	od 7/2004: svi osim kućanstava od 7/2007: svi
Španjolska	100%	od 2003: svi
Švedska	100%	svi
V. Britanija	100%	svi
<i>Države kandidatkinje</i>		
Bugarska	22%	od 7/2004: > 40 GWh
Rumunjska	40%	20 GWh
Turska	30%	> 7,7 GWh

Izvor: EU Energy, Platts, broj 122-123, prosinac 2005.

U Hrvatskoj je s 1. siječnjem 2005. godine tržište električne energije otvoreno za kupce s godišnjom potrošnjom iznad 20 GWh, kojih danas u Hrvatskoj ima 39, što čini 14 posto ukupne godišnje potrošnje električne energije.



5.2.2. Učinci liberalizacije tržišta električne energije

Jedan od pokazatelja razvijenosti tržišta je stupanj aktivnosti kupaca, tj. postotak promjene opskrbljivača. Naravno ne očekuje se da će kupci stalno mijenjati opskrbljivače budući da je veliki dio kupaca otvaranjem tržišta dobio priliku ponovnog ugovaranja povoljnijih uvjeta i cijena s postojećim opskrbljivačem te nije bilo potrebe za promjenom opskrbljivača. Osim toga treba uzeti u obzir i razdoblje od otvaranja tržišta za različite kategorije kupaca (npr. za velike kupce tržište je otvoreno već nekoliko godina, dok su mali kupci tek nedavno dobili ili još nisu dobili mogućnost promjene opskrbljivača).

Udio kupaca u potrošnji električne energije koji su promijenili opskrbljivača od otvaranja tržišta (tablica 6) pokazuje da je tržište električne energije za velike kupce već vrlo dobro razvijeno u mnogim zemljama članicama EU. To se odnosi i na neke nove zemlje članice (npr. Mađarska). S druge strane zemlje koje nisu uspjele primijeniti odredbe EU Direktive o internom tržištu električne energije imaju mali postotak promjene opskrbljivača (primjerice Grčka). Može se zaključiti da su kupci aktivniji u sustavima u kojima postoje jednaki uvjeti pristupa mreži za sve opskrbljivače i gdje postoji veći broj konkurentnih opskrbljivača koji tada doista mogu ponuditi mogućnost izbora.

Tablica 6. Udio kupaca u potrošnji električne energije koji su promijenili opskrbljivača - kumulativno od početka otvaranja tržišta do 2005. godine.

Država	Veliki industrijski kupci	Srednji industrijski i poslovni kupci	Mali poslovni kupci i kućanstva
Austrija	29%	29%	4%
Belgija ¹	20%		10%
Danska	>50%		c. 15%
Finska	>50%	82%	30%
Francuska		15%	0%
Njemačka	41%	7%	5%
Grčka	2%	0%	0%
Irska ²	56%	15%	9%
Italija ³		60%	-
Luksemburg	25%	3%	0%
Nizozemska	-	-	11%
Portugal		16%	
Španjolska ³	25%	22%	19%
Švedska	>50%	-	29%
V. Britanija	>50%	>50%	48%
Norveška	>50%	>50%	44%
Estonija	0%	0%	0%
Latvija	0%	0%	0%
Litva	15%	0%	0%
Poljska	19%	0%	0%
Češka.	5%	1%	0%
Slovačka	-	0%	0%
Mađarska		32%	0%
Slovenija	8%	2%	0%
Cipar	0%	0%	0%
Malta	0%	0%	0%

¹ Podaci za Belgiju odnose se samo na flamansko područje (kupci koji napustili sustav reguliranih tarifa: 40% industrija; 53% mali poslovni i kućanstva)

² Za Irsku podaci uključuju i prebacivanje kod ESB

³ Podaci za Španjolsku i Italiju uključuju sve kupce, tj. i one koji su ponovnim ugovaranjem napustili sustav reguliranih tarifa

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, SEC(2005) XXXX, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Report on Progress in Creating the Internal Gas and Electricity Market, Technical Annex to the Report from the Commission to the Council and the European Parliament

Iako je u Hrvatskoj elektroenergetsko tržište formalno otvoreno, svi se kupci (povlaštenu i tarifni) i dalje opskrbljuju putem društava HEP grupe.

Dinamika razdvajanja operatora prijenosnog sustava od ostalih djelatnosti (tablica 7) pokazuje da je podjednaki broj operatora proveo pravno (11) i vlasničko (10) razdvajanje djelatnosti.

Tablica 7. Dinamika razdvajanja operatora prijenosnog sustava od ostalih djelatnosti u razdoblju 2001.-2005. godine

Država	Razdvajanje operatora prijenosnog sustava				
	2001	2002	2003	2004	2005***
Austrija	Pravno	Pravno	Pravno	Pravno	Pravno
Belgija	Pravno	Pravno	Pravno	Pravno	Pravno
Danska	Pravno	Pravno	Pravno	Pravno	Vlasničko
Finska	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko
Francuska	Upravljačko*	Upravljačko*	Upravljačko*	Pravno	Pravno
Grčka	Upravljačko	Pravno/Upravljačko	Pravno/Upravljačko	Pravno	Pravno
Irska	Pravno	Pravno/Upravljačko	Pravno/Upravljačko	Pravno/Upravljačko	Pravno
Italija	Pravno	Vlasničko/Pravno	Vlasničko/Pravno	Vlasničko	Pravno
Nizozemska	Pravno	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko
Njemačka	Upravljačko**	Pravno**	Pravno	Pravno	Pravno
Portugal	Pravno	Pravno	Vlasničko	Vlasničko	
Španjolska	Pravno	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko
Švedska	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko
V. Britanija	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko
Estonija		Upravljačko	Računovodstveno	Pravno	Pravno
Latvija		Pravno	Pravno	Pravno	Pravno
Litva		Pravno	Pravno	Pravno	Vlasničko
Poljska		Pravno	Upravljačko	Pravno	Pravno
Češka		Pravno	Pravno	Pravno	Vlasničko
Slovačka		Pravno	Pravno	Pravno	Pravno
Mađarska		Pravno	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko
Slovenija		Pravno	Pravno	Pravno	Vlasničko
<i>Države kandidatkinje</i>					
Bugarska		Računovodstveno	Računovodstveno	Računovodstveno	
Rumunjska		Pravno	Pravno	Pravno	
Turska		Pravno	Pravno	Pravno	

Napomene:

* TSO (operator prijenosnog sustava; eng. Transmission System Operator) samostalno objavljuje i dostavlja vlastito godišnje izvješće regulatornom tijelu, a ne EDF

** postoji više operatora prijenosnog sustava. Iako razdvajanje djelatnosti nije navedeno u Zakonu, dva najveća operatora dragovoljno su razdvojili djelatnosti

*** COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT Report on progress in creating the internal gas and electricity market, Brussels, 15-11-2005



Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, First, Second, Third and Fourth Annual Report on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market; 2001-2005

U Hrvatskoj je tijekom 2005. godine pravno izdvojen HEP Operator prijenosnog sustava d.o.o. (HEP OPS d.o.o.) kao ovisno društvo unutar HEP grupe.

Ocjena organizacije operatora prijenosnog sustava u 2005. godini prema utvrđenim pokazateljima o razdvajanju od ostalih djelatnosti (tablica 8) pokazuje dobro ispunjavanje uvjeta pravnog i funkcionalnog razdvajanja operatora sustava od ostalih djelatnosti na tržištu električne energije u zemljama EU. U posljednjih godinu dana više je država članica EU primijenilo i vlasničko razdvajanje, iako je u nekim slučajevima država većinski vlasnik operatora prijenosnog sustava te proizvodnih i opskrbnih tvrtki. U nekim drugim zemljama, npr. Irskoj i Mađarskoj postoje slučajevi u kojima je operator prijenosnog sustava zasebna tvrtka, ali je vlasništvo nad opremom ostalo unutar nekoć vertikalno integrirane tvrtke. Ovakav sustav iziskuje detaljan nadzor održavanja i razvoja mreže. Slično, neki razdvojeni operatori prijenosnog sustava nemaju neovisne uprave koje su neophodne za funkcionalno razdvajanje.

Tablica 8. Ocjena organizacije operatora prijenosnog sustava u 2005. godini.

Država	Pravno razdvajanje?	Razdvojen e uprave?	Razdvojeno korporativno predstavljanje ?	Računi razdvojeni u skladu sa smjernicama?	Revizija razdvojenih računa?	Objava razdvojenih računa?	Uprava bez direktora ostalih tvrtki u grupi?	UKUPNO DA (od 6)
Austrija	DA	Dijelom	DA	NE	DA	DA	DA	5
Belgija	DA	DA	DA	DA	DA	DA	NE	5
Danska	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Finska	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Francuska	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Grčka	DA	DA	DA	NE	DA	NE	NE	3
Irska	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Italija	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Luksemburg	DA	NE	Dijelom	NE	DA	DA	NE	3
Nizozemska	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Njemačka	DA	NE	NE	DA	DA	NE	DA	3
Portugal	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Španjolska	DA	NE	DA	DA	DA	NE	NE	3
Švedska	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
V. Britanija	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Norveška	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Estonija	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Latvija	DA	DA	DA	DA	DA	DA	NE	5
Litva	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Poljska	DA	DA	DA	NE	DA	DA	DA	5
Češka	DA	DA	NE	DA	NE	NE	NE	2
Slovačka	DA	NE	DA	NE	NE	NE	NE	1
Mađarska	DA	NE	NE	NE	DA	DA	NE	2
Slovenija	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Cipar	NE	DA	NE	DA	NE	NE	NE	1
Malta	-	-	-	-	-	-	-	
UKUPNO ZADOVOLJAVA (od 26)	24	20	21	19	22	19	16	

Napomene:

1. Grčka: Računi Operatora prijenosnog sustava raspoloživi samo za 2002. i 2003. godinu
2. V. Britanija: Vlasništvo nad mrežom u Škotskoj ostaje unutar tvrtki Scottish Power and SSE
3. Španjolska: Operator prijenosnog sustava dijelom sudjeluje u prekograničnoj trgovini električne energije

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, SEC(2005) XXXX, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Report on Progress in Creating the Internal Gas and Electricity Market, Technical Annex to the Report from the Commission to the Council and the European Parliament

Tablica 9. Ocjena organizacije Operatora prijenosnog sustava u 2005. godini

Država	Pravno razdvajanje?	Razdvojene uprave?	Razdvojeno korporativno predstavljanje?	Računi razdvojeni u skladu sa smjericama?	Revizija razdvojenih računa?	Objava razdvojenih računa?	Uprava bez direktora ostalih tvrtki u grupi?	UKUPNO DA (od 6)
Hrvatska	DA	DA	NE	DA	DA	DA	DA	5

Vezano uz organizaciju operatora distribucijskih sustava u 2005. godini sukladno utvrđenim pokazateljima o razdvajanju od ostalih djelatnosti (tablica 9) može se reći da je unatoč obvezi pravnog razdvajanja operatora distribucijskih sustava koja će nastupiti 2007. godine, tijekom 2005. godine manje od polovice zemalja EU provelo osnovne zahtjeve u pogledu upravljačkog i računovodstvenog razdvajanja.

Tablica 10. Ocjena organizacije operatora distribucijskog sustava u 2005. godini.

Država	Pravno razdvajanje?	Razdvojene uprave?	Razdvojeno korporativno predstavljanje?	Računi razdvojeni u skladu sa smjericama?	Revizija razdvojenih računa?	Objava razdvojenih računa?	Uprava bez direktora ostalih tvrtki u grupi?	UKUPNA OCJENA (od 6)
Austrija	NE	NE	dijelom	NE	DA	DA	dijelom	3
Belgija	DA	DA	DA	DA	DA	DA	NE	5
Danska	DA	dijelom	dijelom	DA	DA	DA	dijelom	4
Finska	DA	NE	NE	DA	DA	DA	NE	3
Francuska	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	0
Grčka	NE	NE	NE	NE	DA	NE	NE	1
Irska	NE	NE	DA	DA	DA	DA	NE	4
Italija	napom	NE	NE	DA	DA	NE	NE	2
Luksemburg	NE	NE	NE	NE	dijelom	dijelom	NE	1
Nizozemska	DA	NE	DA	DA	DA	DA	NE	4
Njemačka	NE	NE	NE	DA	DA	NE	DA	3
Portugal	napom	DA	NE	DA	DA	DA	NE	3
Španjolska	napom	NE	DA	NE	NE	NE	NE	1
Švedska	DA	NE	NE	DA	DA	DA	NE	3
V. Britanija	DA	dijelom	dijelom	DA	DA	DA	dijelom	5
Norveška	DA	NE	dijelom	DA	DA	DA	NE	4
Estonija	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Latvija	NE	NE	NE	DA	DA	NE	NE	2
Litva	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	6
Poljska	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	0
Češka	NE	NE	NE	DA	NE	NE	NE	1
Slovačka	NE	DA	DA	NE	NE	NE	NE	2
Mađarska	napom	NE	NE	NE	DA	DA	NE	2
Slovenija	NE	NE	NE	DA	DA	DA	NE	3
Cipar	NE	NE	NE	DA	NE	NE	NE	1
Malta	NE	NE	NE	u tijeku	NE	NE	NE	1
UKUPNO ZADOVOLJAVA (od 26)	9	7	11	17	19	15	6	

Napomene:

1. U Španjolskoj, Italiji, Portugalu i Mađarskoj distribucijska tvrtka je istovremeno i opskrbljivač. Opskrbljivači povlaštenih kupaca moraju biti pravno razdvojeni.

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, SEC(2005) XXXX, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Report on Progress in Creating the Internal Gas and Electricity Market, Technical Annex to the Report from the Commission to the Council and the European Parliament

Tablica 11. Ocjena organizacije Operatora distribucijskog sustava u 2005. godini

Država	Pravno razdvajanje?	Razdvojene uprave?	Razdvojeno korporativno predstavljanje?	Računi razdvojeni u skladu sa smjericama?	Revizija razdvojenih računa?	Objava razdvojenih računa?	Uprava bez direktora ostalih tvrtki u grupi?	UKUPNO DA (od 6)
Hrvatska	DA	DA	NE	DA	DA	DA	DA	5

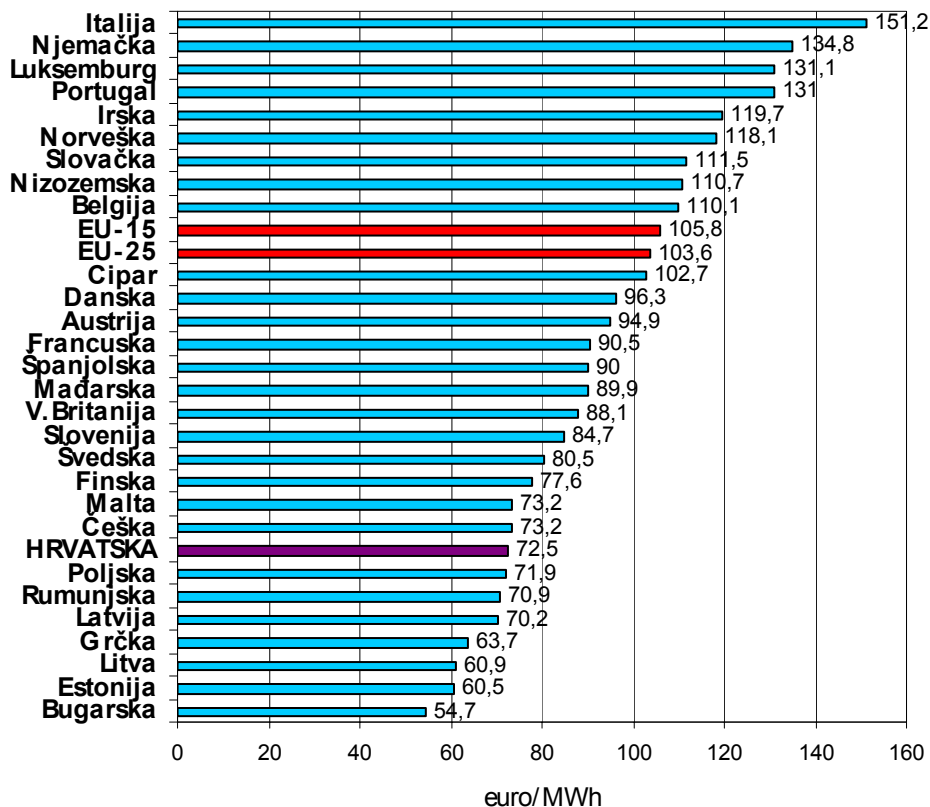


5.2.3. Cijene električne energije

Cijene električne energije navode se za dvije karakteristične skupine kupaca i to za:

- kućanstva s potrošnjom od 3500 kWh/god i
- industriju s potrošnjom od 24 GWh/god.

Slika 8. Cijena električne energije bez poreza za kućanstva s potrošnjom od 3500 kWh/god - srpanj 2005. godine.



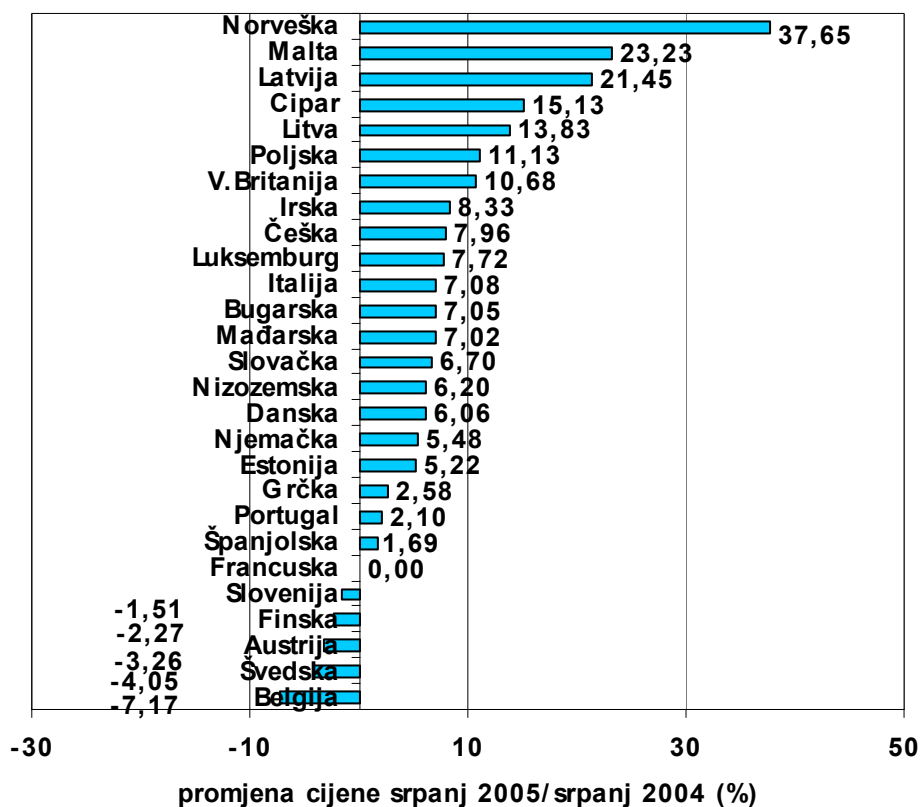
Izvor: ELECTRICITY PRICES FOR HOUSEHOLDS AND INDUSTRY ON 1ST JULY 2005, Eurostat, ISSN 1562-3106, European Communities, 2006

Uočljiv je relativno veliki raspon cijena električne energije za kategoriju kućanstava s potrošnjom od 3500 kWh/god po pojedinim europskim zemljama, od 54,7 €/MWh (Bugarska) do 151,2 €/MWh (Italija), što je gotovo trostruko.

Po prvi put su u cjelokupnom izvješću Eurostat-a „*Electricity Prices for households and industry*” obrađeni podaci iz Hrvatske, s prosječnom cijenom električne energije od 72,5 €/MWh.

Prosječna cijena za ovu kategoriju potrošnje unutar EU-15 iznosi 105,8 €/MWh, dok je za EU-25 taj iznos nešto niži (103,6 €/MWh).

Slika 9. Promjena cijena električne energije prije oporezivanja za kućanstva s potrošnjom od 3500 kWh/god u razdoblju srpanj 2004. – srpanj 2005.



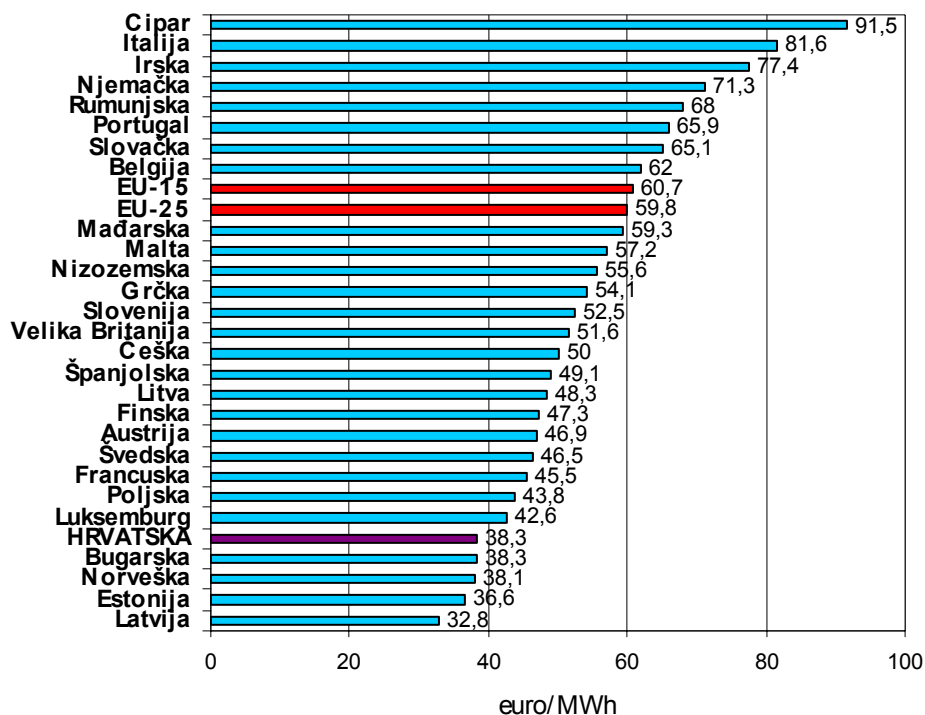
Izvor: ELECTRICITY PRICES FOR HOUSEHOLDS AND INDUSTRY ON 1ST JULY 2005, Eurostat, ISSN 1562-3106, European Communities, 2006; ELECTRICITY PRICES FOR HOUSEHOLDS ON 1ST JULY 2004, Eurostat, ISSN 1562-3106, European Communities, 2005;

U proteklom je razdoblju (srpanj 2004. – srpanj 2005.) u najvećem dijelu EU zabilježeno povećanje cijene električne energije za kategoriju kućanstava s potrošnjom od 3500 kWh/god. Najveći porast cijene ostvaren je u Norveškoj (37,7%), dok je u Belgiji zabilježen najveći pad cijene u iznosu od 7,2%.

U Hrvatskoj je porast cijene električne energije od pet posto za kućanstvo i ostale kupce na niskom naponu u primjeni od 1. rujna 2005. godine.



Slika10. Cijena električne energije (bez poreza) za industriju s potrošnjom od 24 GWh/god - srpanj 2005. godine



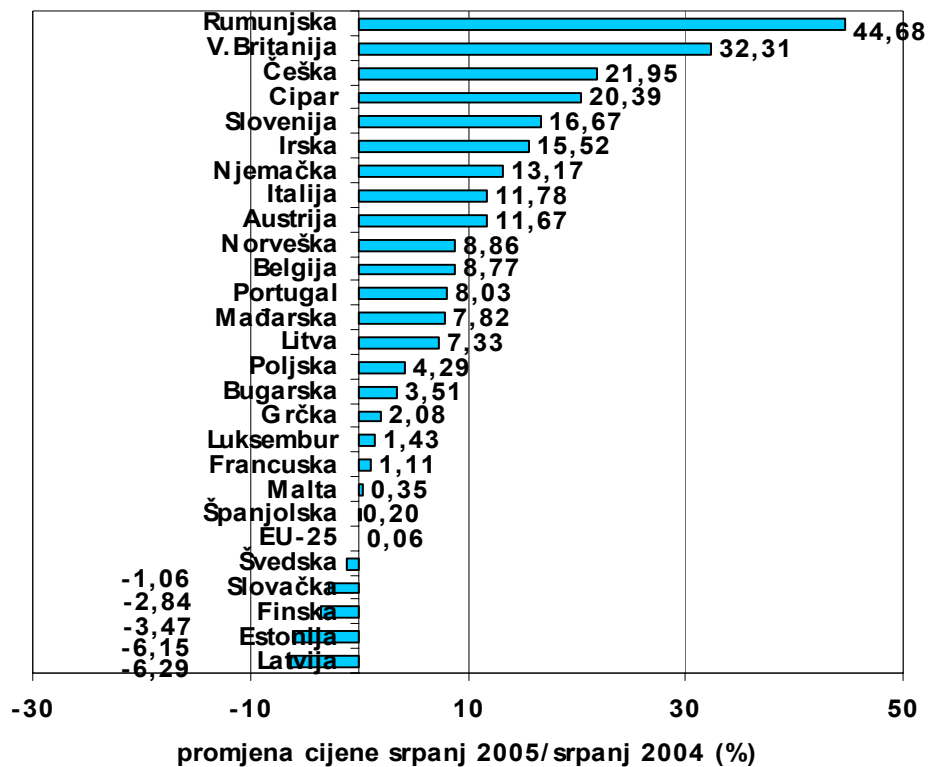
Izvor: ELECTRICITY PRICES FOR HOUSEHOLDS AND INDUSTRY ON 1ST JULY 2005, Eurostat, ISSN 1562-3106, European Communities, 2006

Kao i za kućanstva tako je i za kategoriju potrošača u industriji s potrošnjom od 24 GWh/god, zabilježen relativno veliki raspon cijena električne energije po europskim zemljama od 32,8 €/MWh (Latvija) pa do 91,5 €/MWh (Cipar).

Obrađeni su podaci i za Hrvatsku, s prosječnom cijenom od 38,3 €/MWh.

Prosječna cijena za ovu kategoriju potrošnje unutar EU-15 iznosi 60,7 €/MWh, dok je za EU-25 taj iznos 59,8 €/MWh.

Slika 11. Postotna promjena cijena električne energije bez poreza za industrije s potrošnjom od 24 GWh/god – u razdoblju 2004-2005. godine



Izvor: ELECTRICITY PRICES FOR HOUSEHOLDS AND INDUSTRY ON 1ST JULY 2005, Eurostat, ISSN 1562-3106, European Communities, 2006; ELECTRICITY PRICES FOR AND INDUSTRY ON 1ST JULY 2004, Eurostat, ISSN 1562-3106, European Communities, 2005

I u kategoriji industrijskih potrošača s godišnjom potrošnjom od 24 GWh u proteklom razdoblju (srpanj 2004. – srpanj 2005.) u najvećem dijelu EU država došlo je do povećanja cijene električne energije. Najveći porast zabilježen je u Rumunjskoj (44,7%), a najveći pad prosječne cijene u Latviji (-6,3%).

U Hrvatskoj je porast cijene električne energije od šest posto za industriju u primjeni od 1. rujna 2005. godine.



6. Tržište prirodnog plina

6.1. Prikaz stanja plinskog tržišta u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj je INA d.d. jedini dobavljač prirodnog plina (za tarifne i povlaštene kupce). Naime, iako je u Hrvatskoj deklarativno stupanj otvorenosti tržišta oko 50%, gledajući potrošnju povlaštenih kupaca u odnosu na ukupnu potrošnju u Hrvatskoj, kupci koji su stekli status povlaštenih kupaca na temelju zakonskih odredbi, nisu promijenili svog dobavljača. Položaj povlaštenog kupca, sukladno Zakonu o tržištu plina, stječu kupci koji kupuju plin: za proizvodnju električne energije neovisno o iznosu godišnje potrošnje, za istovremenu proizvodnju električne i toplinske energije neovisno o iznosu godišnje potrošnje, te kupci koji kupuju plin isključivo za vlastite potrebe s godišnjom potrošnjom većom od 100 milijuna m³ plina. Isti status sukladno Uredbi o stjecanju položaja povlaštenih kupaca plina („Narodne novine“ broj 101/04) stječu kupci koji obavljaju djelatnost proizvodnje sirovog željeza, čelika i ferolegura, uz godišnju proizvodnju od najmanje 50.000 tona sirovog čelika.

Za stvarno funkcioniranje otvorenog plinskog tržišta, odnosno mogućnost izbora dobavljača, potrebno je aktiviranje novih dobavljača plina, ali i otvaranje novih dobavnih pravaca plina. Planirana je izgradnja plinskog transportnog sustava Pula – Karlovac predviđenog za transport do 1,5 milijardi m³/god. i prilagođenog mogućnostima proizvodnje plina iz sjevernojadranskih plinskih polja i dodatnog uvoza (iz Italije) sukladno potrebama hrvatskog tržišta plina. Planirana je i izgradnja plinskog transportnog sustava središnje i istočne Hrvatske (Kutina – Slavonski Brod, Lučko – Ivanja Reka i Ivanja Reka – Kutina).

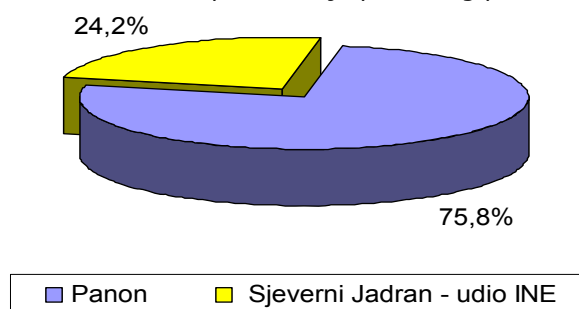
Osnovna značajka distribucije prirodnog plina u Republici Hrvatskoj je njena usitnjenost. Naime, u Hrvatskoj je u 2005. godini poslovalo 37 distributera prirodnog plina koji se po karakteru poduzeća mogu podijeliti u sljedeće kategorije:

- društva koja se bave distribucijom plina u sklopu obavljanja ostalih komunalnih djelatnosti (odvoz smeća, zbrinjavanje otpada, odvodnja, održavanje groblja, održavanje tržnica, i dr.),
- društva koja uz distribuciju plina, obavljaju i druge djelatnosti (distribucija električne energije, građevinarstvo, montažni radovi), te
- društva koja se bave samo plinskom djelatnošću temeljem koncesije ili nekog drugog akta ili dokumenta.

6.1.1. Dobava i potrošnja prirodnog plina u Republici Hrvatskoj

Domaća proizvodnja u 2005. godini za potrebe tržišta Republike Hrvatske iznosila je ukupno 1,837 milijardi m³ (na istoj razini kao i u 2004. godini), od čega je u Panonu proizvedeno 1,392 milijardi m³, a u sjevernom Jadranu (udio proizvodnje koji pripada INI) 0,445 milijardi m³.

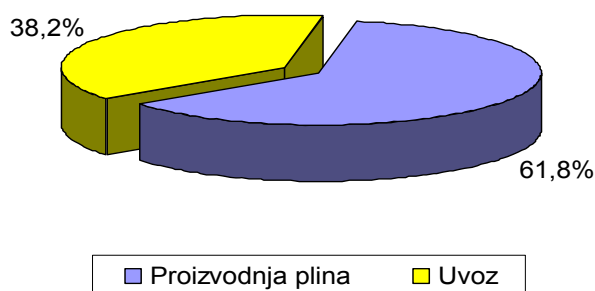
Slika 12. Struktura domaće proizvodnje prirodnog plina u 2005. godini



Izvor: INA Naftaplin

Uvoz prirodnog plina u 2005. godini od ruskog Gazproma iznosio je 1,134 milijardi m³ (7,6 posto više nego u 2004. godini). Udio uvoza u ukupno dobavljenim količinama plina iznosio je 38 posto.

Slika 13. Odnos domaće proizvodnje i uvoza u 2005. godini



Izvor: INA Naftaplin

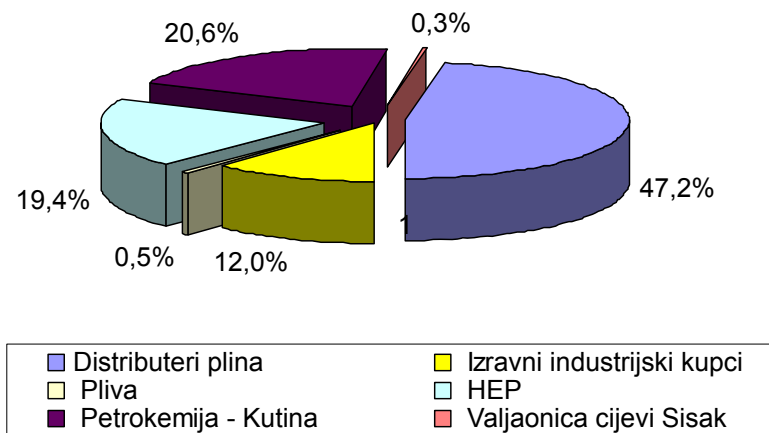
Ukupno isporučena količina plina na tržište Republike Hrvatske u 2005. godini iznosila je 2,691 milijardi m³, što je 3,9 posto manje nego u 2004. godini.

Struktura potrošnje u 2005. godini je bila slijedeća: poduzećima za distribuciju plina isporučeno je 1,271 milijardi m³, odnosno u 7,6 posto više nego u 2004. godini, Petrokemiji iz Kutine isporučeno je 0,553 milijardi m³, odnosno približno 5 posto manje nego u 2004. godini, dok je HEP-u d.d. isporučeno 0,522 milijardi m³, odnosno 35 posto manje nego u 2004. godini. Istovremeno, izravnim industrijskim kupcima isporučeno je 0,322 milijardi m³, odnosno 3,5 posto više u odnosu na prethodnu godinu.

Od povlaštenih kupaca, uz HEP i kutinsku Petrokemiju, zasebno se promatra kogeneracijsko postrojenje Plive u Novom Marofu, čija je potrošnja, u 2005. iznosila 0,015 milijardi m³ odnosno 5 posto više u odnosu na prethodnu godinu, i Valjaonici cijevi u Sisku čija je potrošnja, u 2005. godini iznosila 0,007 milijardi m³.



Slika 14. Isporučena količina prirodnog plina u 2005. godini po kategorijama



Izvor: INA-Naftaplin

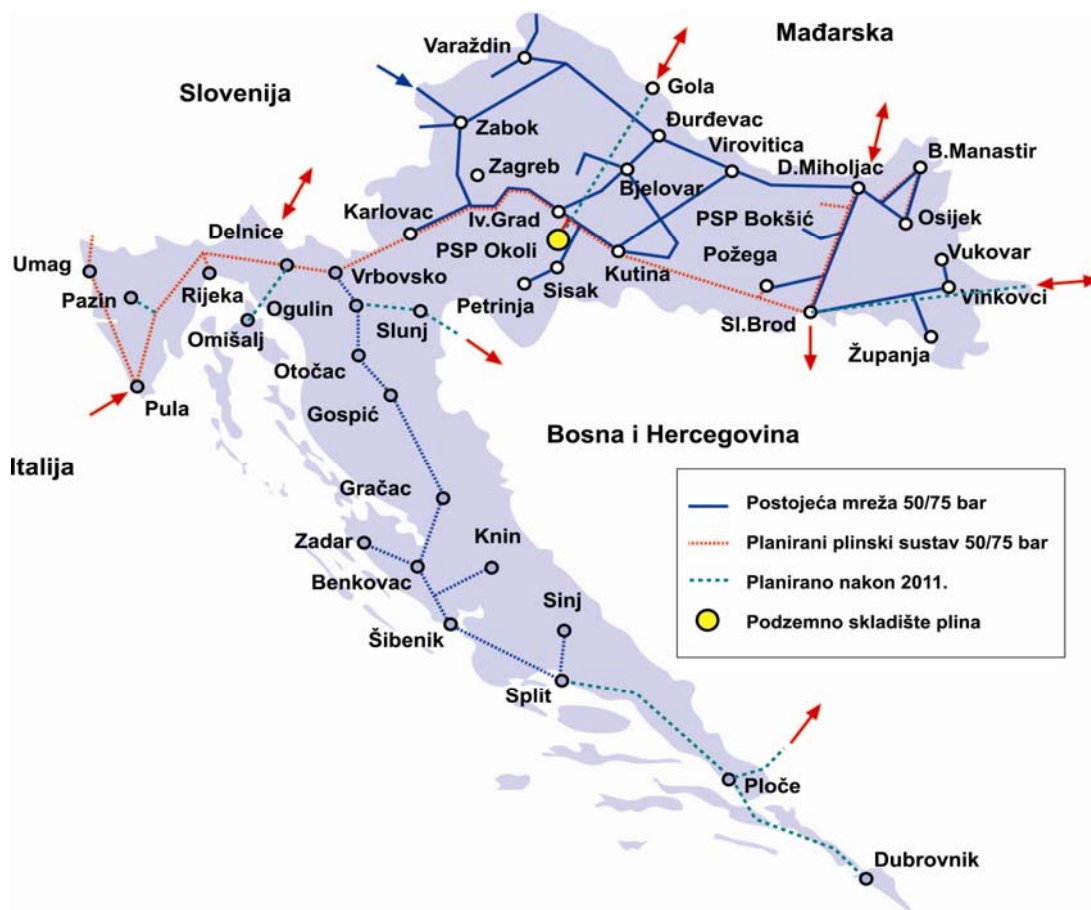
6.1.2. Pouzdanost opskrbe prirodnim plinom u Republici Hrvatskoj

Postojeći plinski transportni sustav, uz sadašnje izvore dobave plina te postojeći kapacitet podzemnog skladišta prirodnog plina (PSP Okoli) ima nedovoljan kapacitet opskrbe kupaca tijekom najhladnijeg zimskog razdoblja, odnosno u slučaju izrazito dugačkog razdoblja niskih temperatura.

U cilju osiguranja neprekinute opskrbe plinom, Petrokemija Kutina prema ugovoru s dobavljačem sporazumno obustavlja potrošnju plina, odnosno izlazi iz pogona u razdoblju od 1. prosinca tekuće godine do 15. siječnja naredne godine.

Za trajno rješavanje pitanja dostatnosti, stabilnosti i pouzdanosti opskrbe plinom nužna je provedba predviđenog plana izgradnje plinskog transportnog sustava (uz nove dobavne pravce) te izgradnja novog podzemnog skladišta plina.

Slika 15. Postojeći i planirani plinski sustav u Republici Hrvatskoj



6.1.3. Dinamika otvaranja tržišta plina u Republici Hrvatskoj

Status povlaštenog kupca plina u 2005. godini imali su HEP d.d., Petrokemija – Kutina i Pliva d.d. (kogeneracijsko postrojenje u Novom Marofu). Uredbom o stjecanju položaja povlaštenih kupaca plina ("Narodne novine", broj 101/04) status povlaštenih kupaca stječu i kupci koji obavljaju djelatnost proizvodnje sirovog željeza, čelika i ferolegura, uz godišnju proizvodnju od najmanje 50.000 tona sirovog čelika (čime je status povlaštenog kupca stekla i sisačka željezara odnosno Valjaonica cijevi Sisak).

6.2. Međunarodno tržište prirodnim plinom

6.2.1. Razina otvorenosti plinskog tržišta

Razina otvorenosti plinskog tržišta te uvjeti stjecanja povlaštenosti za kupce prirodnog plina u zemljama članicama Europske unije, u zemljama pristupnicama (Rumunjska i Bugarska) i u Turskoj (kandidatkinja za EU) pokazuje da je u sedam zemalja tržište u potpunosti otvoreno, što znači da svi kupci mogu slobodno izabrati svog opskrbljivača. U trinaest zemalja je otvorenost tržišta veća od 50 posto.

Tablica 12. Pokazatelji otvorenosti tržišta plina

Država	Razina otvaranja tržišta (%) ¹	Veličina otvorenog tržišta, (mlrd. m ³) ²	Kriterij/prag povlaštenosti ¹	Razdvajanje transporta plina od ostalih djelatnosti ³	Razdvajanje distribucije plina od ostalih djelatnosti ³
Austrija	2001.: 49% 2002.: 100%	7	Od 10/2002.: svi	pravno	pravno
Belgija	2001.: 59% 2004.: 91.5%	11	Od 07/2004.: Regija Wallon i Brussels-svi kupci u gospodarstvu	pravno	pravno



			spojeni na distribucijsku mrežu Od 01/2007.: Brussels i Walloon regija - svi kupci		
Češka	2005.: 28% 2007.: 100%	0	Od 2005.: >15 mil m ³	nije provedeno	nije provedeno
Danska	2000.: 30% 2007.: 100%	5	Od 01/2004.: svi kupci	vlasničko	pravno
Estonija	95%	1	- svi osim kućanstava	nije provedeno	računovodstveno
Finska	90%	-	Od 2000.: > 5 mil. m ³	-	-
Francuska	2001.: 20% 2004.: 70%	28	Od 2000.: > 22 mil. m ³ Od 2003.: > 7.5 mil. m ³	pravno	računovodstveno
Grčka	0%	-	- Odstupanje od pravila izglasano do studenog 2006., Od 07/2005.: proizvodnja el. energ. i kogeneracija > 25 mil. m ³	-	-
Irska	2002.: 80% 2003.: 82% 2004.: 85%	3	Od 04/2002.: >2 mil. m ³ Od 01/2003.: >0.5 mil m ³ Od 20.07.2004.: Svi osim kućanstava	nije provedeno	upravljačko
Italija	100%	62	Od 01/2003.: svi kupci	pravno	pravno
Latvija	0%	0	- bez primjene direktive	nije provedeno	računovodstveno
Litva	90%	2	- >1 mil m ³	nije provedeno	računovodstveno
Luksemburg	2005.: >80%	1	Od 2000.: >15 mil m ³ Od 07/2004.: svi osim kućanstava Od 07/2007.: svi kupci	nije provedeno	upravljačko
Mađarska	2004.: 67%	8	Od 01/2004.: svi osim kućanstava	pravno	računovodstveno
Nizozemska	2000.: 45% 2002.: 51% 2004.: 100%	38	Od 2002.: >1 mil m ³ Od 07/2004.: svi kupci	vlasničko	pravno
Norveška	-	-	-	-	-
Njemačka	100%	82	- Svi kupci, subjekt prema inozemnom reciprocitetu	računovodstveno	računovodstveno
Poljska	72%	4	Od 07/2000.: 25 mil m ³ Od 07/2004.: svi komercijalni kupci Od 07/2007.: svi kupci	nije provedeno	računovodstveno
Portugal	0%	-	- Implementacija direktive odgođena do 2007.	-	-
Slovačka	01/2004.: 33% 01/2005.: 72% 07/2007.: 100%	2	Od 01/2004.: >5 mil m ³ Od 01/2005.: svi osim kućanstava Od 07/2007.: svi kupci	nije provedeno	upravljačko
Slovenija	2004.: 90.4% 2007.: 100%	1	Od 07/2004.: svi osim kućanstava Od 07/2007.: svi kupci	nije provedeno	računovodstveno
Španjolska	100%	20	Od 01/2003.: svi kupci	pravno	pravno
Švedska	2000.: 47% 2005.: 95% 2007.: 100%	1	Od 07/2005.: svi osim kućanstava 07/2007.: svi kupci	vlasničko	računovodstveno
Velika Britanija	100%	95	Od 1998.: svi osim sjeverne Irske	vlasničko	vlasničko
<i>Zemlje kandidati</i>					
Rumunjska	01/2002.: 25% 01/2005.: 50% 01/2006.: 75% 01/2007.: svi osim kućanstava 07/2007.: 100%	5	>1,24 mil m ³	pravno	računovodstveno
Bugarska	83%	2	20 mil. m ³	računovodstveno	računovodstveno
Turska	80%	12	1 mil. m ³	pravno	pravno

Izvor: ¹ EU Energy, Platts, broj 122-123, prosinac 2005.

Izvor: ² COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Izvor: ³ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels 15.11.2005, COM(2005) 568 final, COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT, Report on progress in creating the internal gas and electricity market

Tablica 13. Pokazatelji otvorenosti tržišta plina u Hrvatskoj

Država	Razina otvaranja tržišta (%)	Veličina otvorenog tržišta, (mlrd. m ³) ²	Kriterij/prag povlaštenosti	Razdvajanje transporta plina od ostalih djelatnosti	Razdvajanje distribucije plina od ostalih djelatnosti
Hrvatska	40,8%	1,097	-	vlasničko	računovodstveno

Slijedom kriterija povlaštenosti, u Republici Hrvatskoj je u 2005. godini otvoreno 40,8 posto tržišta (s udjelom HEP-a d.d. od 19,4 posto, Petrokemije iz Kutine od 20,6 posto, Plive od 0,5 posto i Valjaonice cijevi Sisak od 0,3 posto).

Tvrtka PLINACRO d.o.o. je operator nacionalnog transportnog plinskog sustava u Republici Hrvatskoj. Društvo je ustrojeno 2001. godine kao član INA-Grupe i u 100% vlasništvu INE. Tijekom 2002. godine, društvo iz vlasništva INE prelazi u 100% državno vlasništvo. Time je provedeno vlasničko razdvajanje transporta plina od ostalih djelatnosti.

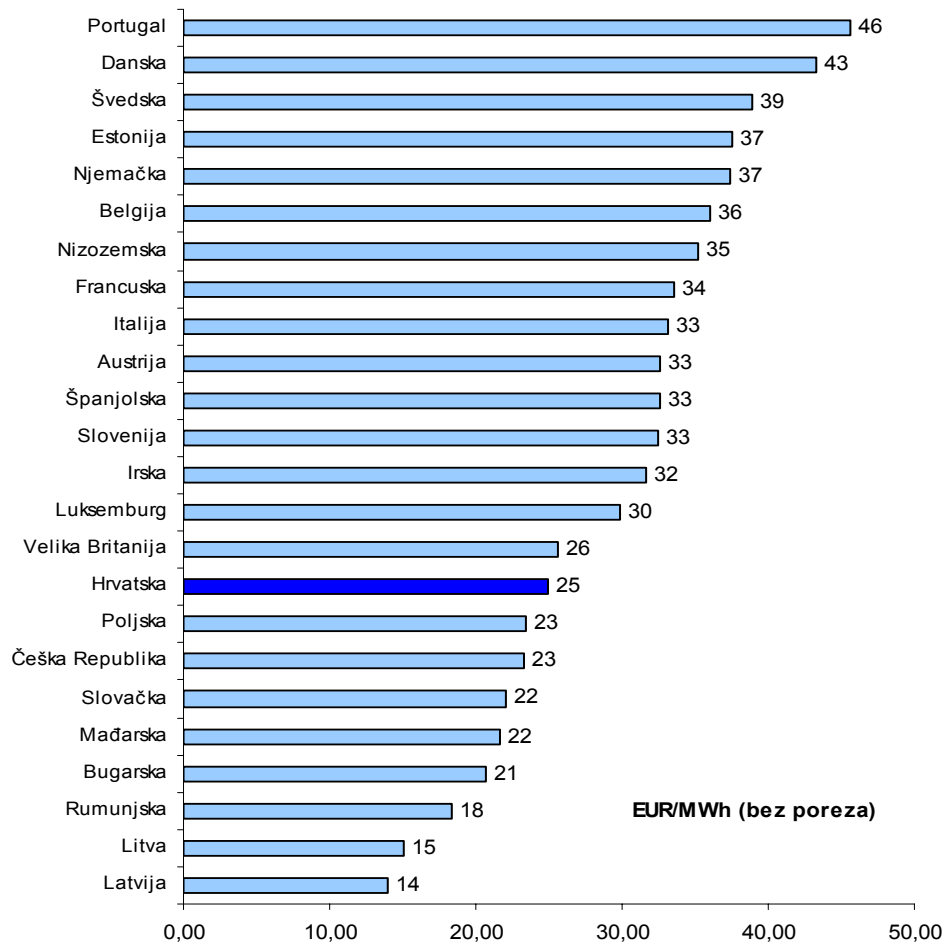
Distribucija plina se, u većini slučajeva obavlja zajedno s drugim komunalnim i ostalim djelatnostima (distribucija električne energije, građevinski i montažni radovi itd.). Računovodstveno razdvajanje djelatnosti distribucije plina definirano je odredbama Zakona o energiji koje navode da je energetska subjekt koji obavlja dvije ili više energetskih djelatnosti ili uz energetska djelatnost obavlja i drugu djelatnost dužan voditi poslovne knjige i sastavljati financijska izvješća za svaku energetska djelatnost posebno i odvojeno od drugih djelatnosti, prema propisima o računovodstvu poduzetnika.

6.2.2. Učinci liberalizacije tržišta prirodnog plina u EU

6.2.3. Cijene prirodnog plina

Cijene prirodnog plina su i dalje pod utjecajem međunarodnih cijena nafte, obzirom da se cijena prirodnog plina u ugovorima između zemalja proizvođača prirodnog plina i uvoznika definira cjenovnom formule koja se temelji na cijenama sirove nafte i naftnih derivata.

Slika 16. Maloprodajne cijene prirodnog plina za kućanstva za 1. srpanj 2005. godine



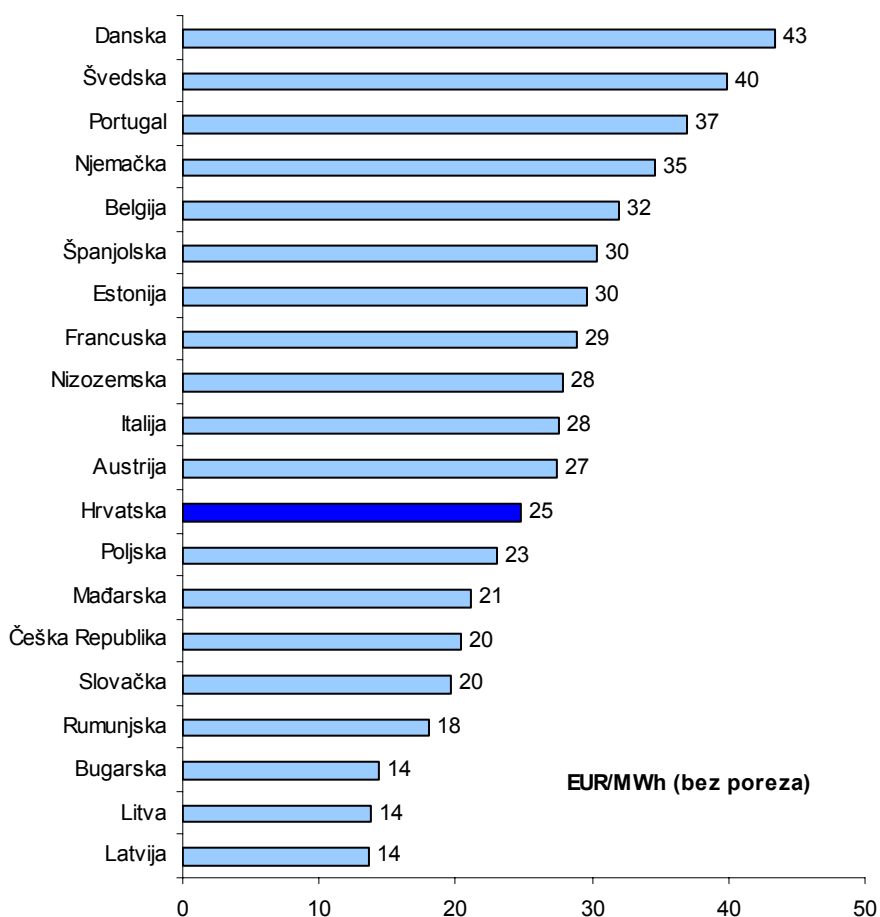
Izvor: EUROSTAT, ENVIRONMENT AND ENERGY, ENERGY 1/2006, Catalogue number: KS-NQ-06-001-EN-N, Johannes Goerten, & Emmanuel Clement, Gas prices for households and industry on 1st July 2005

Maloprodajne cijene prirodnog plina za kućanstva (bez PDV-a) u zemljama članicama EU kreću se u rasponu od 14 €/MWh u Latviji pa sve do 46 €/MWh u Portugalu.

Prosječna maloprodajna cijena prirodnog plina za kućanstva u Republici Hrvatskoj u 2005. godini⁷ iznosila je 1,705 kn/m³ bez PDV-a odnosno 2,08 kn/m³ s PDV-om, što uz zajamčenu ogrjevnu vrijednost plina od 33,34 MJ/m³ iznosi 24,96 €/MWh bez PDV-a odnosno 30,45 €/MWh s PDV-om.

⁷ Prosjek za sva distribucijska poduzeća-izvor: „Podaci o isporukama prirodnog plina u 2005. godini“

Slika 17. Maloprodajne cijene prirodnog plina za gospodarstvo (opskrba putem distribucijskog sustava) za 1. srpanj 2005. godine



Izvor: EUROSTAT, ENVIRONMENT AND ENERGY, ENERGY 1/2006, Catalogue number: KS-NQ-06-001-EN-N, Johannes Goerten, & Emmanuel Clement, Gas prices for households and industry on 1st July 2005

Maloprodajne cijene prirodnog plina za gospodarstvo (bez PDV-a) u zemljama članicama EU kreću se u rasponu od 14 €/MWh u Latviji pa sve do 43 €/MWh u Danskoj.

U Republici Hrvatskoj, prosječna maloprodajna cijena prirodnog plina za kupce iz sektora gospodarstva koji se opskrbljuju putem distribucijskog sustava, iznosila je u 2005. godini⁸ 1,697 kn/m³ s PDV-om, odnosno 2,07 kn/m³ (bez PDV-a), što uz zajamčenu ogrjevnu vrijednost plina od 33,34 MJ/m³ iznosi 24,84 €/MWh bez PDV-a odnosno 30,31 €/MWh s PDV-om.

⁸ prosjek za sva distribucijska poduzeća-izvor: „Podaci o isporukama prirodnog plina u 2005. godini“



6.2.4. Cijene korištenja plinskog transportnog sustava

Tablica 14. Primijenjeni tarifni model i cijene korištenja plinskog transportnog sustava u 2005.g.

	Broj transportnih kompanija		Tarifna struktura	Transportna tarifa (prosjek) (€/MWh)		
				Industrija Eurostat: kategorija I4 (cca 12,5 milijuna m ³ godišnje)	Gospodarstvo Eurostat: kategorija I1 (cca 12,5 tisuća m ³ godišnje)	Kućanstva Eurostat: kategorija D3 (cca 2,5 tisuće m ³ godišnje)
Austrija	3	4	ulaz-izlaz	n.p.	8,0	12,0
Belgija	1	0	ulaz-izlaz	2,0	6	12,0
Danska	1	0	ulaz-izlaz	4,0	13	13
Francuska	3	0	ulaz-izlaz	5,0	9,0	14,0
Irska	1	0	ulaz-izlaz	-	19,0	20,0
Italija	2	0	ulaz-izlaz	2,0	9,0	12,0
Luksemburg	1	0	načelo poštanske marke	1,0	6,0	7,0
Nizozemska	1	0	ulaz-izlaz	-	-	5,0
Njemačka	15	20	miješana	-	-	-
Španjolska	3	6	načelo poštanske marke	3,0	12,0	23,0
Švedska	1	2	načelo poštanske marke	-	-	-
Velika Britanija	1	0	ulaz-izlaz	2,0	5,0	6,0
Latvija	1	0	načelo poštanske marke	-	-	-
Litva	1	0	načelo poštanske marke	4,0	6,0	6,0
Poljska	1	6	načelo poštanske marke	5,0	11,0	11,0
Slovačka				-	-	-
Mađarska	1	0	načelo poštanske marke	3,0	4,0	7,0
Slovenija	1	0	načelo poštanske marke	2,0	-	-
<i>Zemlje kandidati</i>						
Rumunjska	1	0	načelo poštanske marke	2,5	2,5	2,5
Bugarska	1	0	načelo poštanske marke	1,1	7,0	12,5
Turska	1	0	načelo poštanske marke	2,5	4,5	4,5

Napomena:

Načelo poštanske marke (engl. „post-stamp“) - jedinstvena tarifa na razini cjelokupnog transportnog sustava.
 Ulaz - izlaz (engl. „entry-exit“) - ovisno o odabranoj točki ulaza/izlaza na mrežu (transporter je zadao moguća mjesta ulaza i izlaza)

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, SEC(2005), COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Report on Progress in Creating the Internal Gas and Electricity Market, Technical Annexes to the Report from the Commission to the Council and the European Parliament

U Hrvatskoj je prosječna cijena transporta plina u 2005. godini za distribucijska poduzeća iznosila 0,148 kn/m³ (što iznosi približno 2,17 €/MWh⁹), odnosno 0,116 kn/m³ za izravne kupce plina (približno 1,70 €/MWh¹⁰).

6.2.5. Izbor dobavljača

Stvaranje jedinstvenog plinskog tržišta zahtijeva veću povezanost sustava i diverzifikaciju opskrbe. Najveća razina konkurencije ostvarena je na plinskim tržištima Velike Britanije, Irske i Španjolske gdje veliki kupci imaju slobodu izbora zadnjih nekoliko godina. Ostale zemlje s diverzificiranim izvorima opskrbe su Belgija, Danska, Nizozemska i Italija u kojima je, tijekom 2005. godine oko 33 posto velikih kupaca promijenilo dobavljača.

Nove zemlje članice EU imaju niz otvorenih pitanja koja usporavaju razvoj konkurencije (najčešće, ovisnost o samo jednom dobavljaču).

Skladištenje plina i balansiranje plina predstavljaju značajno i osjetljivo pitanje vezano uz otvaranje tržišta. Još uvijek ne postoji sporazum o minimumu standardnih zahtjeva vezanih uz pristup skladištima plina.

6.2.6. Razvoj interkonekcijske infrastrukture

Direktiva 55/2003/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište plina ne sadrži detaljne mjere vezane uz razvoj interkonekcijske infrastrukture. Trenutna plinska infrastruktura koja se nalazi u Europi bazirana je na postojećoj potražnji i načinu opskrbe. Neke zemlje članice još uvijek nisu spojene na europsku plinsku mrežu (Finska, Baltičke zemlje, Grčka). Tako se, primjerice, Španjolska, koja nije spojena na europsku plinsku mrežu opskrbljuje iz regije Magreb i to plinovodom ili iz terminala ukapljenog prirodnog plina (dalje u tekstu LNG¹¹). Finska i Baltičke zemlje bit će spojene na europsku plinsku mrežu ukoliko to bude ekonomski isplativo. Grčka također nije spojena s europskom plinskom mrežom.

Neki od planiranih projekata vezanih uz opskrbu plinom su:

- Plinovod od Alžira do Španjolske, Medgaz
- Plinovod Nabucco, povezivanje kaspjskih i iranskih plinskih izvora s europskim tržištem
- Plinovod kroz Baltičko more od Rusije do Njemačke.
- veliki broj LNG projekata u Velikoj Britaniji, Španjolskoj, Italiji i Francuskoj

Na nekim plinovodima između zemalja članica već su povećani kapaciteti ili su izgrađeni novi plinovodi. Tu je plinovod koji povezuje Veliku Britaniju i Belgiju kao i povećanje kapaciteta BBL plinovoda između Velike Britanije i Nizozemske.

6.2.7. Sigurnost opskrbe plinom

Direktivom 2004/67/EZ¹² o sigurnosti opskrbe plinom uspostavljen je okvir u pogledu osiguranja sigurnosti opskrbe plinom malim kupcima u liberaliziranom i konkurentnom okruženju kojim sve zemlje članice trebaju definirati pravila u slučaju prekida opskrbe te osigurati opskrbu plinom za razdoblje od minimalno osam tjedana.

Sigurnost opskrbe plinom može se promatrati kratkoročno i dugoročno. Kratkoročno, osiguravanje opskrbe plinom odnosi se na operativnu sigurnost što podrazumijeva

⁹ Sukladno Eurostatu, bile bi to kategorije I1 odnosno D3

¹⁰ Sukladno Eurostatu, bila bi to kategorija I4.

¹¹ LNG – Liquefied Natural Gas

¹² Council Directive 2004/67/EC of 26 April 2004 concerning measures to safeguard security of natural gas supply; rok za implementaciju Direktive je 26. travnja 2006. godine.



mogućnost dobavljača da opskrbljuje svoje kupce pod bilo kojim okolnostima. Dugoročni aspekt sigurnosti opskrbe plinom povezan je s dugoročnim planovima poslovanja te podrazumijeva odgovarajuća ulaganja u istraživanje, proizvodnju i transport plina na tržište, što uključuje transport plina plinovodima i LNG-om.

6.2.8. Skladištenje plina

U ožujku 2005. godine, Europska udruga regulatora za električnu energiju i plin (ERGEG¹³) predložila je, za operatore skladišta, dokument pod nazivom "Smjernice za pristup treće strane skladišnim kapacitetima".¹⁴ Iako ove smjernice nisu pravno obvezujuće, prihvaćene su od strane operatora skladišta, pri čemu je dogovorena njihova implementacija od 1. travnja 2005. godine. Europska komisija je, tom prilikom, zamolila ERGEG da nadzire implementaciju ovih smjernica te da ju izvijesti o stanju vezano uz pristup skladištima, što je ERGEG i napravio (tablica 14).

Tablica 15. Režim pristupa značajkama skladištenja država članica

Uvjeti reguliranog pristupa	Uvjeti djelomično reguliranog pristupa	Uvjeti pregovaranog pristupa
Belgija, Italija, Španjolska	Češka, Velika Britanija, Mađarska, Latvija, Poljska	Austrija, Danska, Francuska, Njemačka, Nizozemska

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, SEC(2005), COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Report on Progress in Creating the Internal Gas and Electricity Market, Technical Annexes to the Report from the Commission to the Council and the European Parliament

ERGEG smatra skladištenje plina važnim čimbenikom konkurentnog tržišta. Upravo je nepristran i nediskriminirajući pristup skladištenju bitna pretpostavka uspostave učinkovitog europskog plinskog tržišta.

Pristup skladištu često stvara probleme na razini operatora distribucijskog sustava, gdje cijena (tarifa) nije adekvatno definirana. Korisnici skladišta ističu potrebu za nepristranim pristupom skladištu čime bi se omogućila fleksibilnost novih operatora i spriječio dominantan položaj postojećih. Oni, nadalje, smatraju da bi u slučaju postojanja konkurencije pristup skladištu trebao biti pregovarani, dok bi u suprotnom, pristup skladištu trebao biti regulirani. Smatraju, također, da bi prethodno navedene Smjernice trebale postati obvezujuće.

¹³ Engl. The European Regulators' Group for Electricity and Gas

¹⁴ Engl. Comission on Guidelines for Good TPA Practice

7. Proizvodnja, distribucija i opskrba toplinskom energijom

7.1. Prikaz stanja u Republici Hrvatskoj

Danas sektor toplinarstva pruža usluge grijanja i pripreme potrošne tople vode za kućanstva i poslovne subjekte, a u najvećem broju slučajeva, ne postoji tehnički i gospodarski opravdana alternativa grijanja putem toplinarskih sustava u već izgrađenim gradskim područjima.

Veliki sustavi toplinarstva postoje u Karlovcu, Osijeku, Rijeci, Samoboru, Slavonskom Brodu, Splitu, Varaždinu, Vinkovcima, Vukovaru, Zagrebu i Zaprešiću, pri čemu ovi gradovi zajedno čine trećinu stanovništva Republike Hrvatske.

7.1.1. Proizvodni kapaciteti i mreže

Grad Zagreb, odnosno tvrtka HEP Toplinarstvo apsolutno je najveća tvrtka koja pruža usluge toplinarstva u Republici Hrvatskoj. U slijedećoj tablici, kao mogući parametri usporedbe veličine navode se: ukupno isporučena toplinska energija, duljina mreže toplinarstva (distribucije) te broj zaposlenih.

Tablica 16. Isporučena toplinska energija, duljina mreže i broj zaposlenih (Podaci iz 2004. godine)

Tvrtka sjedište	Isporučena toplinska energija [GWh]	Ukupna duljina distributivne mreže [km]	Broj zaposlenih
Vinkovački vodovod i kanalizacija d.o.o.	16,3	1,6	12
Tehno stan d.o.o., Vukovar	19,1	7,0	18
Termoplin d.d., Varaždin	40,5	2,1	17
Toplina d.o.o., Slavonski Brod	58,5	9,7	60
Toplinarstvo Sisak d.o.o., Sisak	59,8	8,3	3
Energo d.o.o., Rijeka	87,9	16,0	34
Toplana d.o.o., Karlovac	102,8	21,0	82
Hvidra d.o.o., Split	16,7	4,0	np
HEP Toplinarstvo d.o.o. (cjelokupno)	1.828,3	232,2	327

Toplinarska postrojenja i oprema u najvećem broju slučajeva su dotrajala uz prosječnu starost višu od 20 godina, što ima za posljedicu smanjenu efikasnost sustava. Toplinarska djelatnost koja se obavlja putem posebnih (blokovskih) kotlovnica spojenih u veće ili manje mreže (sustave) razlikuje se od toplinarske djelatnosti koja se obavlja velikim sustavima s kogeneracijskim procesom (proizvodnja električne i toplinske energije u vezanom procesu).

Kogeneracijska postrojenja za proizvodnju toplinske energije u Republici Hrvatskoj nalaze se samo u Zagrebu i Osijeku. Toplinska energija se najčešće proizvodi na više lokacija, tj. kotlovnica, te zatim distribuira do krajnjih potrošača putem distribucijske mreže.

7.1.2. Organizacija

Razmatrane tvrtke koje se bave proizvodnjom, distribucijom i opskrbom toplinske energije u najvećem dijelu su u vlasništvu države ili lokalne zajednice (tablica 16).

Tablica 17. Pregled vlasništva i djelatnosti toplinarskih tvrtki u Hrvatskoj



Tvrtka / sjedište	Vlasništvo	Djelatnost
Energo d.o.o. Rijeka	mješovito, većinsko gradsko	Proizvodnja, distribucija i opskrba toplinskom energijom i plinom
HEP Toplinarstvo d.o.o. Zagreb	državno (HEP Grupa)	Proizvodnja, distribucija i opskrba toplinskom energijom
Tehnostan d.o.o. Vukovar	gradsko	Proizvodnja, distribucija i opskrba toplinskom energijom, dimnjačarstvo, upravljanje zgradama
Termoplin d.d. Varaždin	dioničko društvo	Proizvodnja i opskrba toplinskom energijom Distribucija i trgovina plinovitim gorivima distribucijskom mrežom
Toplana d.o.o. Karlovac	gradsko	Proizvodnja, distribucija i opskrba toplinskom energijom
Toplina d.o.o. Slavonski Brod	gradsko	Proizvodnja, distribucija i opskrba toplinskom energijom
Toplinarstvo Sisak d.o.o. Sisak	državno (HEP Grupa)	Proizvodnja, distribucija i opskrba toplinskom energijom
Hvidra d.o.o., Split	gradsko	Proizvodnja, distribucija i opskrba toplinskom energijom
Vinkovački vodovod i kanalizacija d.o.o. Vinkovci	gradsko	Proizvodnja i distribucija toplinskom energijom, sakupljanje, pročišćavanje i distribucija vode, odvodnja, izgradnja vodovodne i kanalizacijske mreže, groblje

7.1.3. Cijene toplinske energije

Osnovni problem poslovanja toplinske djelatnosti je u odnosu cijene goriva (kao *inputa* za proizvodnju toplinske energije) koja se slobodno formira i prodajne cijene toplinske energije (*outputa*) koja ne prati promjenu cijena ulaznog troška. Stoga prodajna cijena toplinske energije, u većini gradova, ne pokriva proizvodne troškove. Dodatni problem predstavlja i slaba naplaćenost. Kao rezultat, danas većina toplinarskih tvrtki posluje s gubicima te nema mogućnosti za ulaganja u investicijsko održavanje, a pogotovo ne u razvoj.

Tablica 18. Cijene toplinske energije u kn/MWh (bez PDV-a)

Naziv tvrtke	Energo d.o.o.	Termoplin d.d.	Toplana d.o.o.	Toplina d.o.o.	Vinkov. vodovod i kanalizac. d.o.o.	Hvidra d.o.o., Split	Tehnostan d.o.o.	Toplinarstvo Sisak d.o.o.	HEP-Toplinarstvo d.o.o.	
									CTS	PT*
Sjedište	Rijeka	Varaždin	Karlovac	Slavonski Brod	Vinkovci	Split	Vukovar	Sisak	Zagreb Osijek	V.Gorica Zaprešić Samobor Zagreb
2000.	382	254	298	np	np	np	408	370	176	306
2001.	415	218	329	np	np	np	370	278	177	258
2002.	434	229	345	np	293	np	381	252	202	321
2003.	433	269	326	264	263	np	310	258	209	310
2004.	441	283	np	np	305	np	388	np	217	336

Zakon o energiji propisuje da se cijena proizvodnje toplinske energije s izuzetkom povlaštenih kupaca, cijena distribucije toplinske energije i cijena opskrbe toplinske energije s izuzetkom povlaštenih kupaca, utvrđuje primjenom Tarifnog sustava. Tarifni sustav temelji se na opravdanim troškovima poslovanja, održavanja, zamjene, izgradnje ili rekonstrukcije objekata i zaštite okoliša, uključujući razuman rok povrata sredstava od investicija u energetske objekte, uređaja i mreža, odnosno sustava, te da mora biti nepristran i razvidan. Nadalje, Tarifni sustav treba poticati mehanizme za poboljšanje energetske učinkovitosti i upravljanje potrošnjom, uključujući i povećano korištenje

obnovljivih izvora energije. Tarifni sustav čini propisana metodologija za utvrđivanje tarifnih stavaka s visinama tarifnih stavki. Visine tarifnih stavki mogu biti različite ovisno o vrsti korisnika, razdoblju isporuke i sezonskoj ili dnevnoj dinamici isporuke.

Metodologiju, odnosno Tarifni sustav bez visine tarifnih stavki donosi Agencija. Visinu pojedinih tarifnih stavki u tarifnim sustavima određuje Vlada Republike Hrvatske na prijedlog Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva. Energetski subjekt za obavljanje čijih djelatnosti se primjenjuje tarifni sustav dostavlja prijedlog visine tarifnih stavki Ministarstvu koje pribavlja mišljenje Agencije koja i nadzire primjenu tarifnih sustava.

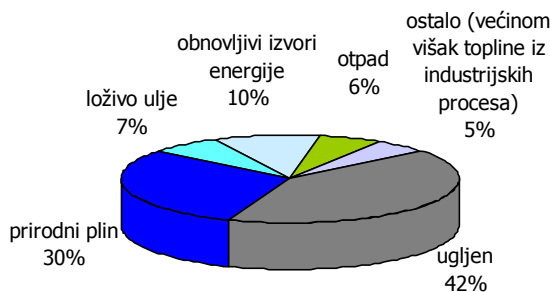
7.2. Međunarodno tržište toplinske energije

Promatra li se sustav toplinarstva u Europskoj uniji, može se reći da danas više od 64 milijuna ljudi koristi sustave daljinskog grijanja. Nakon 2004. godine, pridruživanjem novih članica Uniji, ojačala je pozicija daljinskog grijanja u Europi. S godišnjim prometom između 18 i 19 milijardi EUR-a unutar EU-28¹⁵, sektor toplinarstva predstavlja značajan dio europskog energetskog sektora.

Trend porasta zadržao se u tek nekoliko članica (Austrija, Italija, Nizozemska), dok je razvoj daljinskog hlađenja zabilježen u sjevernim i južnim europskim članicama. U zemljama srednje i istočne Europe sustavi daljinskog grijanja i kogeneracije čine oko 40 posto tržišta opskrbe toplinom kućanstava i predstavljaju glavnu komponentu energetskog sektora u tom dijelu Europe.

Vrsta goriva koje se koristi za proizvodnju toplinske energije u Europi i njihovi udjeli pokazuju najveću zastupljenost ugljena (42 posto) i prirodnog plina (30 posto), dok obnovljivi izvori, otpad i industrijski otpad zajedno čine 22 posto.

Slika 18. Vrste goriva za proizvodnju toplinske energije u Europi



Vlasnički gledano, dio toplinarskih tvrtki je u gradskom ili privatnom vlasništvu. Tako je, primjerice, u Estoniji i Češkoj oko 70 posto toplinarskih tvrtki u privatnom vlasništvu.

Većinsko državno vlasništvo toplinarskih tvrtki postoji u Slovačkoj, dok u Bugarskoj i Latviji prevladava manjinski udio državnog vlasništva. Litva primjenjuje model *leasinga* radi poticanja ulaganja u toplinarski sektor.

Cijene toplinske energije (bez PDV-a) se kreću u rasponu od 19 €/MWh (Rumunjska) pa do 54,8 €/MWh (Njemačka).

Tablica 19. Cijene toplinske energije bez PDV-a

€/MWh bez PDV-a	
Austrija	53,84
Češka Republika	25-75

¹⁵ District Heating and Cooling, Country by country/2005 Survey, EuroHeat & Power, str.11



Danska	40-50
Estonija	30
Finska	42,2
Hrvatska	14-24
Latvija	19-33
Litva	32,75
Mađarska	25-50
Nizozemska	53,45
Norveška	51
Njemačka	54,8
Poljska	36
Slovačka	<47,4
Švedska	48
<i>Zemlje pristupnice</i>	
Bugarska	22
Rumunjska	19

Izvor: District Heating and Cooling, Country by country/2005 Survey, EuroHeat & Power

Vezano uz sustav oporezivanja u Europskoj uniji, može se reći da se porez na dodanu vrijednost kreće u rasponu od 5% (Estonija) do 25% (Danska). U *novim* je članicama (Češka, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Slovačka) u skladu s Direktivom EU o oporezivanju, uvedeno tranzicijsko razdoblje koje varira najdulje do 2014. godine. *Stare* EU članice poreze koriste za promociju proizvodnje toplinske energije u kogeneraciji.

Očekivanja budućeg razvoja udjela centralizirane opskrbe toplinom značajno varira od države do države. Tako se u nekim europskim zemljama očekuje porast daljinskog grijanja zahvaljujući energetske strategiji EU koja naglašava potrebu povećanog korištenja kogeneracije za čije je širenje preduvjet postojanje dovoljnog toplinskog opterećenja, a uz to će nove tehnologije i tehnička poboljšanja učiniti sustav daljinskog grijanja efikasnijima. S druge strane, specifična potrošnja zgrada može se značajno poboljšati uvođenjem mjera energetske efikasnosti u zgradarstvu, što bi smanjilo ukupnu potražnju za toplinom, a time i isplativost CTS-a u nekim područjima.

8. Tržište nafte i naftnih derivata

8.1. Prikaz stanja u Republici Hrvatskoj

8.1.1. Transportni sustav JANAF-a d.d.

Sustav JANAF-a d.d. izgrađen je kao međunarodni sustav transporta nafte od tankerske luke i terminala Omišalj do domaćih i inozemnih rafinerija u istočnoj i središnjoj Europi. Projektiran je da u konačnoj fazi izgrađenosti može prihvatiti, i na magistralnoj dionici Omišalj-Sisak, transportirati 34 milijuna tona nafte godišnje. Određeni dijelovi sustava izgrađeni su za konačni kapacitet (npr. cjevovodi), dok su oni dijelovi koje je moguće dograđivati (privezni sustavi, rezervoari, crpne stanice i dr.) građeni za kapacitet 20 milijuna tona godišnje. Podmorski naftovod Omišalj Urinj, kapaciteta 7 milijuna tona transporta nafte, izgrađen je 1995.godine. Tankeri mogu ukrcavati i iskrcavati naftu 24 sata na dan, tijekom cijele godine.

Projektirani pravac transporta nafte je od Terminala Omišalj prema Terminalu Sisak (i do rafinerije Sisak). Na terminalu Sisak nalaze se i skladišni kapaciteti od 100.000 m³. Od Terminala Sisak vode dva kraka naftovoda. Jedan se krak pruža prema sjeveru do Terminala Virje (gdje se nalaze i skladišta ukupnog kapaciteta 40.000 m³) i Gole (hrvatsko-mađarske granice). Od mađarske granice nafta se može transportirati naftovodom Adria do rafinerije Szazhalombatta gdje su spojeni naftovodi Adria i Družba, tako da je opskrba naftom Mađarske, Slovačke i Češke moguća JANAF-om iz pravca Mediterana. Ovim se krakom nafta (iz pravca Ruske Federacije) transportira i obrnutim smjerom (Gola – Sisak). Drugi krak naftovoda vodi od Terminala Sisak prema istoku do Terminala Slavonski Brod (u izgradnji). Od Terminala Slavonski Brod vode dva kraka. Jedan ide do Bosanskog Broda u Bosni i Hercegovini, a drugi do Sotina (hrvatsko-srpsko-crnogorske granice) i dalje do rafinerija Pančevo i Novi Sad. Mjerenje nafte provodi se na mjernim stanicama u Omišlju, Virju i Sotinu, te spremnicima na Terminalima Omišalj i Sisak.

Tablica 20. Dužine dionica JANAF-a d.d.

Dionica	Dužina
Omišalj – Sisak	179 km
Sisak - Slavonski Brod	156 km
Slavonski Brod - Sotin	84 km
Slavonski Brod - Bosanski Brod	13 km (6 do granice RH)
Sisak - Gola	108 km
Virje - Lendava	73 km (69 do granice RH)
Omišalj - Urinj	7 km

Izvor: JANAF d.d.

8.1.2. Pristup sustavu za transport nafte naftovodom

Sukladno članku 4. Zakona o tržištu nafte i naftnih derivata ("Narodne novine", broj 68/01), energetske subjekti ovlaštene za obavljanje djelatnosti transporta nafte naftovodom dužni su pravnim i fizičkim osobama koje podnesu zahtjev za pristup transportnim sustavima, a ispunjavaju tehničke uvjete pristupa i priključenja sukladno posebnim propisima, omogućiti pristup na nepristran i razvidan način prema načelu pregovaranog pristupa treće strane. Energetski subjekti mogu odbiti pristup trećoj strani u slučaju: da postoje tehnička ili sigurnosna ograničenja ili imaju popunjene kapacitete naftovoda ili ako stranka koja zahtijeva pristup dolazi iz države koja nije potpisnica Ugovora o energetskej povelji.



Slika 19. Karta sustava JANAF-a d.d.



9. Popis slika

SLIKA 1. PRIKAZ IZDANIH DOZVOLA ZA OBAVLJANJE ENERGETSKIH DJELATNOSTI (PREMA DJELATNOSTIMA NA DAN 31.12.2005. GODINE).....	13
SLIKA 2. UDIO ŽALBI I PRIGOVORA KUPACA PO ENERGETSKIM DJELATNOSTIMA PRISTIGLIH POVJERENSTVIMA ZA ZAŠTITU KUPACA PRI ENERGETSKIM SUBJEKTIMA	
SLIKA 3. STRUKTURA ŽALBI I PRIGOVORA KUPACA PRISTIGLIH POVJERENSTVIMA ZA ZAŠTITU KUPACA PRI ENERGETSKIM SUBJEKTIMA REGISTRIRANIM ZA DISTRIBUCIJU I OPSKRBU ELEKTRIČNOM ENERGIJOM	
SLIKA 4. STRUKTURA ŽALBI I PRIGOVORA KUPACA PRISTIGLIH POVJERENSTVIMA ZA ZAŠTITU KUPACA PRI ENERGETSKIM SUBJEKTIMA REGISTRIRANIM ZA DISTRIBUCIJU PRIRODNOG PLINA	
SLIKA 5. STRUKTURA ŽALBI I PRIGOVORA KUPACA PRISTIGLIH POVJERENSTVIMA ZA ZAŠTITU KUPACA PRI ENERGETSKIM SUBJEKTIMA REGISTRIRANIM ZA OPSKRBU TOPLINSKOM ENERGIJOM	
SLIKA 6 STRUKTURA KAPACITETA ZA PROIZVODNJU ELEKTRIČNE ENERGIJE U HRVATSKOJ ...	27
SLIKA 7. PRIJENOSNA MREŽA NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE (STANJE 2005. GODINA) ...	28
SLIKA 8. CIJENA ELEKTRIČNE ENERGIJE BEZ POREZA ZA KUĆANSTVA S POTROŠNJOM OD 3500 KWH/GOD - SRPANJ 2005. GODINE.	38
SLIKA 9. PROMJENA CIJENA ELEKTRIČNE ENERGIJE PRIJE OPOREZIVANJA ZA KUĆANSTVA S POTROŠNJOM OD 3500 KWH/GOD U RAZDOBLJU SRPANJ 2004. – SRPANJ 2005.....	39
SLIKA 10. CIJENA ELEKTRIČNE ENERGIJE (BEZ POREZA) ZA INDUSTRIJU S POTROŠNJOM OD 24 GWH/GOD - SRPANJ 2005. GODINE	40
SLIKA 11. POSTOTNA PROMJENA CIJENA ELEKTRIČNE ENERGIJE BEZ POREZA ZA INDUSTRIJE S POTROŠNJOM OD 24 GWH/GOD – U RAZDOBLJU 2004-2005. GODINE.....	41
SLIKA 12. STRUKTURA DOMAĆE PROIZVODNJE PRIRODNOG PLINA U 2005. GODINI.....	43
SLIKA 13. ODNOS DOMAĆE PROIZVODNJE I UVOZA U 2005. GODINI.....	43
SLIKA 14. ISPORUČENA KOLIČINA PRIRODNOG PLINA U 2005. GODINI PO KATEGORIJAMA.....	44
SLIKA 15. POSTOJEĆI I PLANIRANI PLINSKI SUSTAV U REPUBLICI HRVATSKOJ	44
SLIKA 16. MALOPRODAJNE CIJENE PRIRODNOG PLINA ZA KUĆANSTVA ZA 1. SRPANJ 2005. GODINE	47
SLIKA 17. MALOPRODAJNE CIJENE PRIRODNOG PLINA ZA GOSPODARSTVO (OPSKRBA PUTEM DISTRIBUCIJSKOG SUSTAVA) ZA 1. SRPANJ 2005. GODINE	49
SLIKA 18. VRSTE GORIVA ZA PROIZVODNJU TOPLINSKE ENERGIJE U EUROPI.....	55
SLIKA 19. KARTA SUSTAVA JANAF-A D.D.	58



10. Popis tablica

TABLICA 1. IZDANE DOZVOLE ZA OBAVLJANJE ENERGETSKIH DJELATNOSTI (PREMA DJELATNOSTIMA).....	12
TABLICA 2. KRETANJE PROSJEČNIH CIJENA ELEKTRIČNE ENERGIJE ZA POJEDINU KATEGORIJU KUPACA U RAZDOBLJU 2001.-2005. GODINE	14
TABLICA 3. PREGLED IZNOSA TARIFA ZA TRANSPORT PRIRODNOG PLINA ZA 2004., 2005. I 2006. GODINU	16
TABLICA 4. PREGLED PROSJEČNIH CIJENA TRANSPORTA PRIRODNOG PLINA U RAZDOBLJU OD 2003. DO 2006. GODINE (U KN/M ³)	16
TABLICA 5. OTVORENOST TRŽIŠTA ELEKTRIČNE ENERGIJE U EUROPSKIM ZEMLJAMA NA KRAJU 2005. GODINE.....	32
TABLICA 6. UDIO KUPACA U POTROŠNJI ELEKTRIČNE ENERGIJE KOJI SU PROMIJENILI OPSKRBLJIVAČA - KUMULATIVNO OD POČETKA OTVARANJA TRŽIŠTA DO 2005. GODINE.....	34
TABLICA 7. DINAMIKA RAZDVAJANJA OPERATORA PRIJENOSNOG SUSTAVA OD OSTALIH DJELATNOSTI U RAZDOBLJU 2001.-2005. GODINE	35
TABLICA 8. OCJENA ORGANIZACIJE OPERATORA PRIJENOSNOG SUSTAVA U 2005. GODINI.....	36
TABLICA 9. OCJENA ORGANIZACIJE OPERATORA PRIJENOSNOG SUSTAVA U 2005. GODINI	37
TABLICA 10. OCJENA ORGANIZACIJE OPERATORA DISTRIBUCIJSKOG SUSTAVA U 2005. GODINI.....	37
TABLICA 11. OCJENA ORGANIZACIJE OPERATORA DISTRIBUCIJSKOG SUSTAVA U 2005. GODINI	37
TABLICA 12. POKAZATELJI OTVORENOSTI TRŽIŠTA PLINA.....	45
TABLICA 13. POKAZATELJI OTVORENOSTI TRŽIŠTA PLINA U HRVATSKOJ.....	47
TABLICA 14. PRIMIJENJENI TARIFNI MODEL I CIJENE KORIŠTENJA PLINSKOG TRANSPORTNOG SUSTAVA U 2005.G.....	50
TABLICA 15. REŽIM PRISTUPA ZNAČAJKAMA SKLADIŠTENJA DRŽAVA ČLANICA	52
TABLICA 16. ISPORUČENA TOPLINSKA ENERGIJA, DULJINA MREŽE I BROJ ZAPOSLENIH	53
TABLICA 17. PREGLED VLASNIŠTVA I DJELATNOSTI TOPLINARSKIH TVRTKI U HRVATSKOJ	53
TABLICA 18. CIJENE TOPLINSKE ENERGIJE U KN/MWH (BEZ PDV-A)	54
TABLICA 19. CIJENE TOPLINSKE ENERGIJE BEZ PDV-A.....	55
TABLICA 20. DUŽINE DIONICA JANAF-A D.D.	57

11. Prilog - Financijsko izvješće Hrvatske energetske regulatorne agencije za 2005. godinu

A. BILANCA na dan 31. prosinca 2005. godine

- u kunama

R.br.	Pozicija	Stanje 31.12.2005.	Stanje 31.12.2004.	Indeks 5 (3/4)
1	2	3	4	5 (3/4)
AKTIVA				
A.	DUGOTRAJNA IMOVINA	1.686.442	1.256.554	13
I.	NEMATERIJALNA IMOVINA			
1.	Izdaci za istraživanje i razvoj			
2.	Patenti, licencije, koncesije i ostala slična prava			
3.	Ostala nematerijalna imovina			
4.	Ispravak vrijednosti nematerijalne imovine			
II.	MATERIJALNA IMOVINA	1.686.442	1.256.554	13
1.	Zemljišta i šume			
2.	Građevinski objekti			
3.	Postrojenja i oprema	1.970.172	1.373.110	14
4.	Stambene zgrade i stanovi			
5.	Ostala materijalna imovina	401.286	224.898	17
6.	Ispravak vrijednosti materijalne imovine	685.016	341.454	20
III.	FINANCIJSKA IMOVINA			
1.	Dugoročna ulaganja			
2.	Dugoročni zajmovi			
3.	Dugoročni krediti, depoziti i kaucije			
4.	Ostala dugoročna ulaganja			
5.	Ispravak vrijednosti financijske imovine			
IV.	POTRAŽIVANJA			
1.	Potraživanja za predujmove			
2.	Ostala potraživanja			
3.	Ispravak vrijednosti potraživanja			
B.	KRATKOTRAJNA IMOVINA	17.599.438	10.368.995	17
I.	ZALIHE			
1.	Zalihe materijala			
2.	Zalihe sitnog inventara			
3.	Ostale zalihe			
II.	POTRAŽIVANJA	2.720.410	2.593.439	10
1.	Potraživanja od kupaca i za dane predujmove	2.670.079	2.501.493	10
2.	Potraživanja od zaposlenih	2.212		
3.	Potraživanja od države i drugih institucija		45.780	
4.	Ostala potraživanja	48.119	46.166	10
5.	Ispravak vrijednosti potraživanja			
III.	FINANCIJSKA IMOVINA			
1.	Kratkoročni depoziti i kaucije			
2.	Vrijednosni papiri			
3.	Krediti			
4.	Ostala kratkoročna ulaganja			



5.	Ispravak vrijednosti financijske imovine			
IV.	NOVAC U BANCI I BLAGAJNI	14.879.028	7.775.556	191
C.	PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA			
D.	UKUPNO AKTIVA	19.285.880	11.625.549	166
E.	IZVANBILANČNI ZAPISI	1.245.491	390.110	319
PASIVA				
A.	OBVEZE	1.015.525	1.159.469	88
I.	DUGOROČNE OBVEZE			
1.	Obveze s osnove zajmova			
2.	Obveze po dugoročnim kreditima			
3.	Obveze po vrijednosnim papirima			
4.	Ostale dugoročne obveze			
II.	KRATKOROČNE OBVEZE	1.015.525	1.159.469	88
1.	Obveze po osnovi zajmova			
2.	Obveze po kratkoročnim kreditima			
3.	Obveze za predujmove	242.977	46.742	520
4.	Obveze prema dobavljačima	454.114	937.801	48
5.	Obveze po vrijednosnim papirima			
6.	Obveze prema zaposlenima	163.114	92.288	177
7.	Obveze za poreze, doprinose i druge pristojbe	155.320	82.638	188
8.	Ostale kratkoročne obveze			
B.	PRIHODI BUDUĆEG RAZDOBLJA			
C.	IZVORI FINANCIRANJA	18.270.356	10.466.080	175
I.	IZVORI FINANCIRANJA OD OSNIVAČA	10.626.343	986.929	1.077
1.	Izvori financiranja iz proračuna			
2.	Izvori financiranja iz fonda			
3.	Izvori financiranja iz članarina, dotacija i sl.			
4.	Ostali izvori financiranja od osnivača	10.626.343	986.929	
II.	IZVORI FINANCIRANJA OD VLASTITE DJELATNOSTI			
III.	OSTALI IZVORI FINANCIRANJA	269.625	269.625	100
IV.	SALDO FONDA	7.374.388	9.209.526	80
D.	UKUPNA PASIVA	19.285.881	11.625.549	166
E.	IZVANBILANČNI ZAPISI	1.245.491	390.110	319

B. RAČUN PRIHODA I RASHODA za razdoblje od 01.01. do 31.12.2005.

- u kunama

R.br.	Pozicija	Tekuće razdoblje	Prethodno razdoblje	Indeks 2004/2005
1	2	3	4	5 (3/4)
A.	PRIHODI	16.986.131	19.614.010	8
1.	Prihodi iz proračuna			
2.	Prihodi od doprinosa	16.284.929	17.641.162	9
3.	Prihodi od članarina i naknada			
4.	Prihodi od transfera			
5.	Prihodi od djelatnosti	625.480	1.865.900	3
6.	Ostali prihodi	75.722	106.948	7
B.	RASHODI	9.611.743	10.404.484	9
1.	Materijalni troškovi i amortizacija	5.258.163	7.192.583	7
1.1.	Materijal	174.737	76.491	22
1.2.	Energija	95.206	15.732	60
1.3.	Usluge	4.988.220	7.100.360	7
1.4.	Amortizacija			
1.5.	Ostali troškovi			
2.	Troškovi za zaposlene	2.980.932	1.928.065	15
2.1.	Plaće i naknade	2.915.929	1.903.627	15
2.2.	Ostali troškovi	65.003	24.438	26
3.	Nematerijalni troškovi	599.078	502.796	11
4.	Transferi			
5.	Rashodi za investicije	773.450	780.778	9
6.	Ostali rashodi	120	262	4
C.	VIŠAK PRIHODA	7.374.388	9.209.526	8
D.	MANJAK PRIHODA			